

Základné práva detí vysídlených v EÚ v dôsledku ruskej vojenskej agresie

Slovensko

Jún 2023

Dodávateľ: Centrum pre výskum etnicity a kultúry

Autorky: Elena Gallo Kriglerová, Alena Holka Chudžíková, Jana
Kadlečíková, Michaela Píšová

Poznámka

Tento dokument vznikol na základe zmluvy s Agentúrou Európskej únie pre základné práva (FRA) ako podkladový materiál pre projekt "Základné práva detí vysídlených v EÚ v dôsledku ruskej vojenskej agresie". Informácie a názory obsiahnuté v dokumente nemusia nevyhnutne odrážať názory alebo oficiálne stanovisko agentúry FRA. Dokument sa zverejňuje len na účely transparentnosti a informovanosti a nepredstavuje právne poradenstvo, ani právny názor.

Obsah

1.	Deti utekajúce z Ukrajiny	4
1.1.	Údaje o deťoch utekajúcich z Ukrajiny	4
1.2.	Trestné činy páchané na deťoch utekajúcich z Ukrajiny a na nezvestných deťoch	8
2.	Ochrana detí - právny a politický rámec a zavedené postupy	9
2.1.	Zodpovednosť orgánov na ochranu detí	9
2.1.1.	Jednotlivé deti vrátane detí bez sprievodu a odlúčených detí	9
2.1.2.	Deti evakuované z ukrajinských inštitúcií	12
2.2.	Nástroje a opatrenia zamerané na riziko násilných trestných činov páchaných na deťoch na úteku z Ukrajiny	12
2.2.1.	Nástroje na ochranu a obranu detí pred trestnými činmi	13
2.2.2.	Podpora detských obetí trestných činov	13
2.3.	Opatrenia týkajúce sa opatrovníctva/zákonného zastupovania detí bez sprievodu a odlúčených detí na úteku z Ukrajiny	14
2.3.1.	Príchod detí bez sprievodu	14
2.3.2.	Príchod detí bez rodičov, ale s inými členmi rodiny, susedmi alebo rodinnými priateľmi	16
2.3.3.	Príchod detí v rámci skupiny, z ukrajinskej inštitúcie alebo zariadenia náhradnej starostlivosti (s vymenovaným zákonným zástupcom alebo bez neho)	16
2.3.4.	Príchod detí v rámci skupiny, prostredníctvom súkromných iniciatív ako sú futbalové kluby (s alebo bez určeného zákonného zástupcu)	17
2.4.	Umiestnenie detí bez sprievodu a odlúčených detí na úteku z Ukrajiny	18
2.5.	Deti evakuované z ukrajinských inštitúcií	19
2.5.1.	Umiestnenie v ústavných zariadeniach	19
2.5.2.	Alternatívne formy náhradnej rodinnej starostlivosti	20
2.5.3.	Opatrenia pre deti umiestnené v zariadeniach ústavnej starostlivosti	20
2.5.4.	Prístup k službám a podpore na lokálnej úrovni	22
2.6.	Deťom prístupné informácie a opatrenia na zabezpečenie participácie detí z Ukrajiny	23
2.6.1.	Deťom prístupné informácie	23
2.6.2.	Participácia detí	23
3.	Prístup k sociálnym právam	24
3.1.	Prístup k zdravotnej starostlivosti	24
3.1.1.	Rozsah zdravotnej starostlivosti pre deti na úteku z Ukrajiny	24
3.1.2.	Výzvy v poskytovaní zdravotnej starostlivosti v praxi	26
3.1.3.	Duševné zdravie a psychosociálna podpora pre deti na úteku z Ukrajiny	27
3.2.	Prístup k vzdelávaniu	28

3.2.1.	Typy škôl a školských zariadení.....	28
3.2.2.	Podpora integrácie detí do vzdelávacieho systému	28
3.2.3.	Údaje o osobách, ktoré predčasne ukončili vzdelávanie a NEET (nie sú v procese vzdelávania, zamestnania alebo odbornej prípravy)	31
3.3.	Prístup k sociálnemu zabezpečeniu – formy sociálnej pomoci vo vzťahu k deťom	31
4.	Ďalšie legislatívne a praktické prekážky a výzvy	34
4.1.	Všeobecné výzvy.....	34
4.2.	Výzvy týkajúce sa ohrozených detí alebo detí s viacnásobným znevýhodnením	38
5.	Zavedené politiky.....	40
5.1.	Špecializovaný akčný plán a/alebo integrované opatrenia	40
5.2.	Európska záruka pre deti.....	41
5.3.	Rozpočet	42
	Annex 1 – Výskum a dáta	43
	Annex 2 - Príklady dobrej praxe	46

1. Deti utekajúce z Ukrajiny

1.1. Údaje o deťoch utekajúcich z Ukrajiny

Tabuľka 1 Deti utekajúce z Ukrajiny

Kategória detí	Registračný systém ÁNO/NIE	Počet detí (v čo najpodrobnejšom členení) (k 30. aprílu 2023, ak nie je uvedené inak)
Celkový počet detí	ÁNO	<p>Počet detí, ktoré prekročili hranice z Ukrajiny na Slovensko od začiatku vojny k 30. aprílu 2023:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Celkový počet: 302 240 - Pohlavie: muži - 151 095, ženy - 151 145 <p>Počet detí, ktoré sa registrovali na dočasnú ochranu k 30. aprílu 2023:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Celkový počet: 39 451 - Pohlavie: muži - 20 049, ženy - 19 402 - Štátna príslušnosť: Ukrajina - 39 378, Rusko - 38, USA - 16, iné – 19 <p>Počet detí, ktoré sa registrovali na dočasnú ochranu a mali platný tolerovaný pobyt na Slovensku k 30. aprílu 2023 (ide o deti, ktoré sa môžu stále nachádzať na území Slovenska):</p> <ul style="list-style-type: none"> - Celkový počet: 34 352 - Pohlavie: muži - 17 469, ženy - 16 883 - Štátna príslušnosť: Ukrajina - 34 287, Rusko - 33, USA - 14, iné - 18.
Prišli v sprievode matky, otca alebo iného zákonného zástupcu	NIE	
Prišli bez rodičov, ale s inými členmi rodiny, susedmi alebo rodinnými priateľmi	NIE	
Prišli bez sprievodu	ÁNO	<p>Deti bez sprievodu, ktoré utiekli z Ukrajiny k 30. aprílu 2023:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Celkový počet: 153

		<p>- Pohlavie: muži - 113, ženy - 30</p> <p>- Podľa roku narodenia:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. 2004 – 35 2. 2005 – 38 3. 2006 – 39 4. 2007 - 10 5. 2008 – 4 6. 2009 – 7 7. 2010 - 3 8. 2011 - 5 9. 2012 - 3 10. 2013 - 3 11. 2014 - 2 12. 2015 - 1 13. 2016 - 1 14. 2017 - 0 15. 2018 - 0 16. 2019 - 0 17. 2020 - 0 18. 2021 - 0 19. 2022 - 1 <p>Deti bez sprievodu, ktoré utiekli z Ukrajiny a k 30. aprílu 2023 sa stále nachádzali na Slovensku:</p> <ul style="list-style-type: none"> - - Celkový počet: 32
Prišli v rámci skupiny detí ako organizovaná evakuácia z ukrajinských inštitúcií alebo od pestúnov (s určeným zákonným zástupcom alebo bez neho)	ÁNO	47 detí z ukrajinských zariadení náhradnej starostlivosti
Prišli v rámci skupiny detí prostredníctvom súkromných iniciatív, ako sú futbalové kluby (s určeným zákonným zástupcom alebo bez neho).	ÁNO	13 detí (futbalový tím)

Zdroj: Informácie boli poskytnuté Úradom hraničnej a cudzineckej polície prostredníctvom e-mailu 25. a 31. mája 2023 a Ministerstvom práce, sociálnych vecí a rodiny SR prostredníctvom e-mailu 5. júna 2023.

Podľa informácií poskytnutých Úradom hraničnej a cudzineckej polície sú k dispozícii tieto údaje o deťoch utekajúcich pred vojnou na Ukrajine:

- Vstup dieťaťa z Ukrajiny na územie Slovenska sa zaznamenáva v okamihu, keď dieťa prejde hranicu z Ukrajiny na Slovensko, ako aj v prípade, že dieťa prejde hranicu späť na Ukrajinu. Úrad hraničnej a cudzineckej polície vie

poskytnúť podrobné údaje o denných počtoch vstupov a výstupov cez slovensko-ukrajinskú hranicu v členení podľa pohlavia a štátnej príslušnosti.

- Ďalším súborom údajov o deťoch z Ukrajiny je databáza osôb, ktoré sa zaregistrovali na Slovensku na účely dočasného útočiska. Osoby, ktoré utekajú pred vojnou na Ukrajine, sa môžu registrovať na príslušných oddeleniach cudzineckej polície a v prijímacích centrách v Bratislave a Michalovciach (východ Slovenska). Úrad hraničnej a cudzineckej polície vie poskytnúť údaje o všetkých osobách, ktoré sa doteraz zaregistrovali na dočasné útočisko, ako aj o tých, ktoré majú stále platný tolerovaný pobyt na Slovensku (všetky osoby, ktoré sa zaregistrovali na dočasné útočisko, automaticky získavajú tzv. tolerovaný pobyt na Slovensku), a teda sa pravdepodobne stále nachádzajú na území Slovenska. Poskytnuté údaje je možné rozčleniť podľa dátumu registrácie, pohlavia a štátnej príslušnosti.
- Úrad hraničnej a cudzineckej polície eviduje aj informácie o všetkých cudzincoch s legálnym pobytom v Slovenskej republike. Z tejto evidencie je možné poskytnúť informácie o osobách s ukrajinským občianstvom, ktorým bol udelený prechodný alebo trvalý pobyt, ale v ich prípade nie je možné jednoznačne posúdiť motiváciu ich príchodu a pobytu na Slovensku. Zároveň je tento počet oveľa nižší ako počet osôb, ktoré sa registrovali na dočasné útočisko.

Pokiaľ ide o informácie o tom, s kým dieťa prekračuje hranice alebo sa zdržiava na Slovensku, podľa Úradu hraničnej a cudzineckej polície sa situácia na hraniciach skúma, avšak informácie o tom, kto dieťa sprevádza, sa v informačnom systéme neevidujú.¹ Pri prechode dieťaťa cez hranice môže nastať niekoľko situácií:

1. Dieťa prekračuje hranice aspoň s jedným z rodičov,
2. Dieťa prekračuje hranice s rodinným príbuzným, ktorý môže preukázať, že je s dieťaťom príbuzný (napr. rodný list, sobášny list), alebo má notársky overený súhlas rodiča s vycestovaním,
3. Dieťa prekračuje hranice v sprievode inej osoby, ktorá nie je rodinným príbuzným. Sprevádzajúca osoba má notársky overený súhlas od oboch rodičov alebo od jedného z rodičov s overeným súhlasom inštitúcie, ktorá je na Ukrajine oprávnená udeľovať súhlas na sprevádzanie dieťaťa do zahraničia,
4. Dieťa prekračuje hranicu samo, pričom jeden dospelý člen rodiny ho sprevádza na ukrajinskej strane hranice a druhý dospelý člen rodiny ho prevezme na slovenskej strane. Obaja rodinní príslušníci musia preukázať rodinný vzťah k

¹ Informácia bola poskytnutá Úradom hraničnej a cudzineckej polície prostredníctvom e-mailu a telefonického hovoru dňa 31. mája 2023.

dieťaťu potrebnými dokladmi, napríklad rodnými listami, sobášnymi listami alebo notársky overeným súhlasom rodiča (rodičov) s vycestovaním,

5. Dieťa prekračuje hranicu samo a na slovenskej strane hranice ho nikto nečaká. V tomto prípade dieťa prevezmú sociálni pracovníci na hraničnom priechode a umiestnia ho do starostlivosti niektorého z detských domovov na Slovensku (Centrá pre deti a rodiny).

Situácia každého dieťaťa sa kontroluje na hraniciach, avšak štátna správa v oblasti sociálno-právnej ochrany detí je upozornená len vtedy, ak je dieťa nájdené samo alebo bez sprievodu dospeljej osoby, ktorá môže preukázať, že má k dieťaťu vzťah.

V ostatných prípadoch, keď dieťa prichádza bez rodičov, ale sprevádza ho iná dospelá osoba, ktorá je s dieťaťom v príbuzenskom vzťahu alebo má súhlas rodičov na vycestovanie s dieťaťom, sa odporúča, aby sa táto osoba obrátila na úrad práce, sociálnych vecí a rodiny a konzultovala situáciu a získala informácie o tom, ako požiadať o opatrovníctvo dotknutého dieťaťa.

Z informácií poskytnutých orgánmi verejnej správy vyplýva, že jednotlivé orgány verejnej správy majú o deťoch na úteku z Ukrajiny len čiastočné informácie. Úrad hraničnej a cudzineckej polície eviduje informácie o osobách, ktoré prekročili hranice, zaregistrovali sa na účely dočasného útočiska alebo im bolo udelené povolenie na prechodný alebo trvalý pobyt. Neeviduje informácie o tom, kto dieťa sprevádza. Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny eviduje podrobné informácie o deťoch bez sprievodu, o deťoch, ktoré prišli ako skupina z ukrajinských inštitúcií alebo ako športový klub atď. Jeho podriadené úrady práce, sociálnych vecí a rodiny sa zúčastňujú aj na konaniach o ustanovení opatrovníkov odlúčených detí, ktoré prejednávajú súdy, avšak nevedie evidenčný systém o týchto deťoch alebo osobách, ktoré požiadali o ustanovenie za ich opatrovníkov².

² Informácia bola poskytnutá Úradom hraničnej a cudzineckej polície prostredníctvom e-mailu a telefonického hovoru dňa 31. mája 2023 a Ústredím práce, sociálnych vecí a rodiny prostredníctvom e-mailu dňa 16. júna 2023.

1.2. Trestné činy páchané na deťoch utekajúcich z Ukrajiny a na nezvestných deťoch

Tabuľka 1 – Závažné trestné činy páchané na deťoch na úteku z Ukrajiny a nezvestných deťoch

Problém / riziko	Počet prípadov i) nahlásených a ii) vyšetrovaných
Násilie vrátane domáceho násilia	Bez odpovede
Sexuálne zneužívanie	Bez odpovede
Obchodovanie s ľuďmi za účelom vykorisťovania	Bez odpovede
Deti nahlásené ako nezvestné	Bez odpovede
Ďalšie trestné činy proti deťom utekajúcim z Ukrajiny	Bez odpovede

Generálna prokuratúra Slovenskej republiky nezhrmažďuje štatistické údaje obsahujúce informácie o trestných činoch spáchaných na deťoch utekajúcich z Ukrajiny od začiatku vojny.³ Tieto údaje nebolo schopné poskytnúť ani Ministerstvo vnútra Slovenskej republiky.⁴

³ Informácia bola poskytnutá Generálnou prokuratúrou SR prostredníctvom e-mailu dňa 1. júna 2023.

⁴ Informácia bola poskytnutá Ministerstvom vnútra SR prostredníctvom e-mailu dňa 1. júna 2023.

2. Ochrana detí - právny a politický rámec a zavedené postupy

2.1. Zodpovednosť orgánov na ochranu detí

2.1.1. Jednotlivé deti vrátane detí bez sprievodu a odlúčených detí

Pokiaľ ide o pôsobnosť orgánov verejnej moci na Slovensku v oblasti ochrany detí, Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny a jemu podriadené okresné úrady práce, sociálnych vecí a rodiny sú zodpovedné za výkon tzv. sociálno-právnej ochrany detí. Ich povinnosti a kompetencie, ako aj ostatných subjektov podieľajúcich sa na sociálno-právnej ochrane detí, sú vymedzené zákonom č. 305/2005 Z. z. o sociálnoprávnej ochrane detí a sociálnej kurately⁵. Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny je ústredným orgánom štátnej správy v oblasti sociálnych vecí, ktorý metodicky usmerňuje okresné úrady práce, sociálnych vecí a rodiny. V štruktúre okresných úradov práce, sociálnych vecí a rodiny pôsobia oddelenia sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately, ktoré plnia funkciu tzv. orgánu sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately (ďalej len 'orgán'), ktorého hlavnou úlohou je vykonávať opatrenia na predchádzanie vzniku krízovej situácie v rodine, na ochranu práv a záujmov detí, na predchádzanie prehlbovaniu a opakovaniu porúch psychického vývinu, fyzického vývinu a sociálneho vývinu detí⁶.

Podľa uvedenej legislatívy, ako aj informácií poskytnutých Ministerstvom práce, sociálnych vecí a rodiny SR, orgán sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately je povinný vykonávať svoju činnosť voči všetkým deťom nachádzajúcim sa na území Slovenskej republiky, vrátane detí utekajúcich z Ukrajiny⁷.

⁵ Slovenská republika, [Zákon č. 305/2005 Z.z. o sociálnoprávnej ochrane detí a sociálnej kurately v znení neskorších predpisov](#), 25. máj 2005.

⁶ Slovenská republika, [Zákon č. 305/2005 Z.z. o sociálnoprávnej ochrane detí a sociálnej kurately v znení neskorších predpisov](#), 25. máj 2005, § 1 odsek 1.

⁷ Informácia bola poskytnutá Ministerstvom práce, sociálnych vecí a rodiny SR prostredníctvom e-mailu dňa 5. júna 2023.

V prípade **konkrétneho dieťaťa**, ktoré prišlo z Ukrajiny, orgán sociálno-právnej ochrany neprichádza do kontaktu s dieťaťom alebo jeho sprevádzajúcimi osobami, kým nie je potrebné určiť jeho opatrovníka. Ďalšou situáciou, keď by orgán mohol vstúpiť do kontaktu s konkrétnym dieťaťom a jeho rodičmi alebo inými blízkymi osobami, je, keď orgán dostane informáciu, že je potrebné skontrolovať situáciu dieťaťa. Ak orgán dostane podnet týkajúci sa možného porušenia práv dieťaťa z Ukrajiny, postupuje rovnako ako v prípade slovenského dieťaťa a preveruje skutočnosti uvedené v podnete. V praxi to znamená, že úrad je povinný takéto podanie prijať a preveriť stav dieťaťa a úroveň starostlivosti v rodine a v prípade potreby prijať potrebné opatrenia⁸.

V prípade **odlúčených detí** nie je potrebné žiadať o ustanovenie opatrovníka dieťaťa bezprostredne po prekročení hraníc, ak však sprevádzajúca osoba chce dieťa zaregistrovať na účely dočasného útočiska a vybaviť preň školu, zdravotnú starostlivosť a iné praktické záležitosti, musí požiadať príslušný súd o ustanovenie opatrovníka a zverenie dieťaťa do jeho starostlivosti⁹. Súd vydá uznesenie o neodkladnom opatrení, v ktorom vymenuje opatrovníka dieťaťa a určí osobu, ktorá sa bude o dieťa starať (väčšinou je to tá istá osoba).

Pokiaľ ide o **deti bez sprievodu** z Ukrajiny, uplatňuje sa štandardný postup ako v prípade iných detí z tretích krajín, ktoré sú bez rodičov, iných príbuzných alebo iných blízkych osôb. Ak dieťa príde samé alebo je nájdené samé, príslušný okresný úrad práce, sociálnych vecí a rodiny je kontaktovaný zvyčajne políciou, aby prevzal starostlivosť o dieťa. Dieťa sa považuje za dieťa bez sprievodu, ak je bez rodičov, iného dospelého príbuzného alebo inej dospeljej blízkej osoby.

Úrad práce, sociálnych vecí a rodiny, ktorý je orgánom sociálno-právnej ochrany detí a sociálnej kurately, je po tom, ako sa dozvie o maloletom bez sprievodu (MBS) z Ukrajiny, povinný bezodkladne:

- podať návrh na súd na vydanie neodkladného opatrenia o umiestnení dieťaťa do Centra pre deti a rodiny (predtým detský domov) a na ustanovenie opatrovníka dieťaťa,
- zabezpečiť uspokojenie základných životných potrieb dieťaťa a

⁸ Informácia bola poskytnutá Ministerstvom práce, sociálnych vecí a rodiny SR prostredníctvom e-mailu dňa 5. júna 2023.

⁹ Slovenská republika, Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny SR (2022), [Najčastejšie otázky a odpovede pre občanov Ukrajiny so štatútom dočasného útočiska](#).

- zabezpečiť prijatie dieťaťa do Centra pre deti a rodiny¹⁰.

V konaní pred súdom vystupuje orgán sociálno-právnej ochrany detí a sociálnej kurately ako kolízny opatrovník, ktorý podáva príslušnému súdu návrh na umiestnenie dieťaťa do Centra pre deti a rodinu a na ustanovenie opatrovníka pre dieťa¹¹. Obvyklá prax je taká, že súdom ustanovený opatrovník zastupuje dieťa pri jednotlivých úkonoch a situáciách súvisiacich so zdravotnou starostlivosťou, návštevou školy alebo predškolského zariadenia, pri správe majetku, ak si nejaký prinieslo, a pri vybavovaní všetkých záležitostí súvisiacich s verejnou a štátnou správou, kým dieťa neprevezme zákonný zástupca alebo opatrovník. Rozdiel medzi MBS z Ukrajiny a z iných tretích krajín možno vidieť v tom, že deti z Ukrajiny majú rodičov alebo iných príbuzných a sú s nimi obvykle v kontakte, a preto práva rodičov detí z Ukrajiny zostávajú zachované, čo zvyčajne nie je prípad MBS z iných tretích krajín¹².

Zvlášť náročná je situácia detí vo veku 16-18 rokov, ktoré cestujú samy alebo sú samé na území Slovenska. V ich prípade im úrad práce, sociálnych vecí a rodiny poskytuje potrebnú pomoc na zabezpečenie základných životných potrieb, zisťuje ich situáciu a názor. Ak existuje osoba, ktorá môže dieťa bezodkladne prevziať (príbuzní, vrátane poverenej osoby veľvyslanectva), do Centra pre deti a rodinu sa na základe rozhodnutia súdu neumiestňujú. Je nastavený mechanizmus kontroly týchto osôb (ak nejde o jedného z rodičov alebo osobu z veľvyslanectva - musia predložiť doklady, písomný prejav vôle rodičov, názor dieťaťa, fotografie atď. na účely ochrany detí pred obchodovaním)¹³.

Ďalšie činnosti Ústredia práce, sociálnych vecí a rodiny a okresných úradov práce, sociálnych vecí a rodiny vo vzťahu k deťom utekajúcim z Ukrajiny zahŕňajú¹⁴:

1. Poskytovanie poradenstva a konzultácií osobám sprevádzajúcim odlúčené dieťa. Zamestnanci okresných úradov práce sú schopní konzultovať konkrétnu situáciu každej osoby/rodiny a poskytnúť poradenstvo o možných riešeniach.

¹⁰ Slovenská republika, Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny SR (2022), [‘Pomoc deťom z Ukrajiny – základné informácie’](#).

¹¹ Informácia bola poskytnutá Ministerstvom práce, sociálnych vecí a rodiny SR prostredníctvom e-mailu dňa 5. júna 2023.

¹² Informácia bola poskytnutá Ministerstvom práce, sociálnych vecí a rodiny SR prostredníctvom e-mailu dňa 5. júna 2023.

¹³ Informácia bola poskytnutá Ministerstvom práce, sociálnych vecí a rodiny SR prostredníctvom e-mailu dňa 5. júna 2023.

¹⁴ Informácia bola poskytnutá Ministerstvom práce, sociálnych vecí a rodiny SR prostredníctvom e-mailu dňa 5. júna 2023.

2. Osobám z Ukrajiny hlavne deťom sa poskytuje psychologické poradenstvo.
3. Pravidelná komunikácia s veľvyslanectvom Ukrajiny na Slovensku. Veľvyslanectvo je informované o počte MBS a sú mu poskytované aj podrobné informácie o MBS - meno, dátum narodenia, Centrum pre deti a rodiny, kde je dieťa umiestnené, ako aj kto preberá starostlivosť o dieťa.
4. Spolupráca a komunikácia s medzinárodnými agentúrami, najmä s UNICEF. Spolupráca sa týka najmä odlúčených detí, ktoré sa nachádzajú na území SR.

2.1.2. Deti evakuované z ukrajinských inštitúcií

Pokiaľ ide o deti evakuované z ukrajinských inštitúcií, inštitucionálna starostlivosť je im poskytovaná aj na Slovensku, v existujúcich Centrách pre deti a rodiny (na Slovensku neexistujú samostatné prijímacie centrá pre deti z Ukrajiny alebo MBS z iných tretích krajín). Podľa informácií poskytnutých Ministerstvom práce, sociálnych vecí a rodiny SR deti z ukrajinských inštitúcií nie sú umiestňované do profesionálnych/pestúnskych rodín najmä z dôvodu ich veku (deti vyššieho veku), pri umiestňovaní dieťaťa (akéhokoľvek dieťaťa, nielen dieťaťa z UA) do náhradnej/profesionálnej rodiny sa uprednostňujú deti mladšie ako šesť rokov. Slovenské orgány verejnej správy doteraz riešili prijatie detí z jedného ukrajinského zariadenia (detského domova) bez zamestnancov/opatrovateľov a jedného športového tímu (súkromná iniciatíva, nie zo zariadenia). V oboch prípadoch bol postup rovnaký ako v prípade MBS, súdu bol predložený návrh na umiestnenie detí do Centra pre deti a rodiny a zároveň návrh na ustanovenie opatrovníka pre deti, príslušného úradu práce, sociálnych vecí a rodiny. Deti z ukrajinských inštitúcií udržiavajú kontakt so svojimi opatrovníkmi, rodičmi alebo inými blízkymi osobami na Ukrajine najmä prostredníctvom telefonátov, e-mailov a sociálnych sietí¹⁵. Centrá pre deti a rodiny, v ktorých sú umiestnené deti z Ukrajiny, zvýšili počet svojich zamestnancov a zmenili svoj program, ktorý zahŕňa aj jazykové kurzy pre deti, psychologickú pomoc, ktorú poskytujú ukrajinskí psychológovia¹⁶.

2.2. Nástroje a opatrenia zamerané na riziko násilných trestných činov

¹⁵ Informácia bola poskytnutá Ministerstvom práce, sociálnych vecí a rodiny SR prostredníctvom e-mailu dňa 5. júna 2023.

¹⁶ Informácia bola poskytnutá Ministerstvom práce, sociálnych vecí a rodiny SR prostredníctvom e-mailu dňa 5. júna 2023.

páchaných na deťoch na úteku z Ukrajiny

2.2.1. Nástroje na ochranu a obranu detí pred trestnými činmi

V októbri 2022 bol prijatý Kontingenčný plán¹⁷ na riešenie mimoriadnej situácie súvisiacej s hromadným príchodom osôb z Ukrajiny na územie Slovenska na obdobie od októbra 2022 do marca 2023. Do plánu bola zapracovaná problematika obchodovania s ľuďmi. Jedným zo strategických cieľov Kontingenčného plánu je venovať zvýšenú pozornosť a ochranu osobám so špecifickými potrebami, najmä maloletým bez sprievodu, osobám so zdravotným postihnutím a ženám, ktoré sú obeťmi obchodovania s ľuďmi a/alebo sexuálneho a rodovo podmieneného násillia. Koncom júna 2023 bola prijatá aktualizácia Kontingenčného plánu na obdobie júl - december 2023¹⁸.

Regionálne platformy pre pomoc obetiam trestných činov na úrovni jednotlivých krajov sa venovali aj témam so zameraním na cieľovú skupinu detí a mládeže z radov ukrajinských odídcov.¹⁹

2.2.2. Podpora detských obetí trestných činov

Ministerstvo spravodlivosti informovalo akreditované subjekty/intervenčné centrá, že môžu poskytovať pomoc v rozsahu vymedzenom v zákone o obetiach trestných činov²⁰ a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (vrátane právnej pomoci) aj v prípade obetí ozbrojeného konfliktu. Dotácia poskytnutá ministerstvom na

¹⁷ Slovenská republika, *Vláda SR* (2023), [Kontingenčný plán Slovenskej republiky pre riešenie mimoriadnej situácie v súvislosti s hromadným prílevom obyvateľov Ukrajiny na územie Slovenskej republiky spôsobeným eskaláciou ozbrojeného konfliktu na území Ukrajiny pre obdobie október 2022 – marec 2023](#).

¹⁸ Slovenská republika, *Ministerstvo vnútra SR* (2023), [Kontingenčný plán Slovenskej republiky pre riešenie mimoriadnej situácie v súvislosti s hromadným prílevom obyvateľov Ukrajiny na územie Slovenskej republiky spôsobeným eskaláciou ozbrojeného konfliktu na území Ukrajiny pre obdobie júl – december 2023](#), UV-24267/2023, číslo uznesenia 346/2023.

¹⁹ Informácia poskytnutá Ministerstvom vnútra SR dňa 1. júna 2023 prostredníctvom e-mailu.

²⁰ Slovenská republika, [Zákon č. 274/2017 Z.z. o obetiach trestných činov v znení neskorších predpisov](#), 12. október 2017.

rok 2022 na poskytovanie pomoci obetiam sa vzťahuje aj na poskytovanie pomoci obetiam prichádzajúcim z Ukrajiny.²¹

Od augusta 2022 do decembra 2023 je činnosť Informačných kancelárií pre obeť trestných činov²² (realizujú pomoc obetiam trestných činov, vzdelávacie a preventívne aktivity, spoluprácu s partnermi) špecializovaná aj na obeť (vrátane detí) z radov občanov iných krajín prichádzajúcich na Slovensko v dôsledku vojnového konfliktu na Ukrajine. S cieľom preklenutia jazykovej bariéry v kontakte s cieľovou skupinou z radov odídencom z Ukrajiny je v období predĺženia národného projektu realizovaná aj zmluvná spolupráca s neformálnymi tlmočníkmi z radov ukrajinských študentov vysokých škôl.²³

Od prvých dní od vypuknutia vojnového konfliktu Odbor prevencie kriminality kancelárie ministra vnútra v spolupráci s ďalšími útvarmi vytvoril a následne podľa potrieb aktualizoval preventívny informačný leták k problematike obchodovania s ľuďmi. Letáky boli distribuované na všetky miesta, kde sa nachádzali ľudia utekajúci pred vojnou.²⁴ Letáky sú dostupné v slovenskom, ukrajinskom, maďarskom, anglickom, rómskom a ruskom jazyku.

2.3. Opatrenia týkajúce sa opatrovníctva/zákonného zastupovania detí bez sprievodu a odlúčených detí na úteku z Ukrajiny

2.3.1. Príchod detí bez sprievodu

Pokiaľ ide o opatrovníctvo/zákonné zastupovanie detí bez sprievodu z Ukrajiny, postup je nasledovný: orgán sociálno-právnej ochrany detí a sociálnej kurately (Úrad práce, sociálnych vecí a rodiny) podáva príslušnému súdu návrh na umiestnenie dieťaťa do starostlivosti Centra pre deti a rodiny a zároveň návrh na ustanovenie opatrovníka dieťaťa. Tento orgán vystupuje v rámci konania ako kolízny opatrovník dieťaťa, ktorý

²¹ Informácia bola poskytnutá Ministerstvom spravodlivosti SR dňa 14. júna 2023 prostredníctvom e-mailu.

²² Pre viac informácií pozri prevenciakriminality.sk

²³ Informácia bola poskytnutá Ministerstvom vnútra SR dňa 1. júna 2023 prostredníctvom e-mailu.

²⁴ Informácia bola poskytnutá Ministerstvom vnútra SR prostredníctvom e-mailu dňa 1. júna 2023.

zastupuje dieťa v konaní a chráni jeho záujmy a práva. Kolízneho opatrovníka vymenúva súd v prípadoch, keď by mohlo dôjsť ku kolízii záujmov rodičov dieťaťa alebo dieťa nemá zákonného zástupcu alebo jeho zákonný zástupca nemôže dieťa v konaní zastupovať zo závažných dôvodov²⁵.

Súd vydá neodkladné opatrenie o umiestnení dieťaťa do Centra pre deti a rodiny a vymenuje dieťaťu opatrovníka. Opatrovníctvo pre dieťa bez sprievodu zvyčajne vykonáva úrad práce, sociálnych vecí a rodiny na základe rozhodnutia súdu. Súd tiež podrobne určí, v ktorých veciach opatrovník zastupuje dieťa. Obvyklá prax je taká, že súdom určený opatrovník zastupuje dieťa v záležitostiach každodenného života, ako sú konkrétne úkony a situácie súvisiace so zdravotnou starostlivosťou, návštevou školy alebo škôlky, pri správe majetku, ak si nejaký prinieslo, a pri vybavovaní všetkých záležitostí týkajúcich sa verejnej a štátnej správy, kým dieťa neprevezme zákonný zástupca alebo opatrovník. Rozdiel medzi MBS z Ukrajiny a z iných tretích krajín možno vidieť v tom, že deti z Ukrajiny majú rodičov alebo iných príbuzných a sú s nimi v kontakte, a preto práva rodičov detí z Ukrajiny zostávajú zachované, čo zvyčajne nie je prípad MBS z iných tretích krajín²⁶.

Na účely zjednotenia rozhodovacej činnosti súdov vydalo Ministerstvo spravodlivosti usmernenie, v ktorom zhrnulo súvisiace medzinárodné právne predpisy a dohody a usmernilo súdy, ako postupovať v prípadoch detí, ktoré utiekli z Ukrajiny, či už ide o odlúčené deti, deti bez sprievodu alebo iné prípady, ktoré môžu súdy posudzovať.²⁷ Je tiež dôležité spomenúť, že podľa uvedeného usmernenia majú ukrajinské orgány právo vstúpiť do rozhodovania o tom, kto bude opatrovníkom dieťaťa (či už ide o MBS alebo odlúčené dieťa alebo iné). Podľa bilaterálnej zmluvy o právnej pomoci²⁸, opatrovníctvo sa ustanovuje podľa právneho poriadku zmluvného štátu, ktorého občanom je osoba, o ktorej opatrovníctve sa rozhoduje, čo v tomto prípade znamená, že Veľvyslanectvo Ukrajiny má právo určiť, kto bude týmto opatrovníkom. V prípade maloletých bez sprievodu Veľvyslanectvo Ukrajiny v Slovenskej republike oznamuje Úradu práce, sociálnych vecí a rodiny, či preberá právo opatrovníctva alebo preberá aj starostlivosť o dieťa, na tento účel bolo vypracované usmernenie Ústredím práce, sociálnych vecí a

²⁵ Slovenská republika, *Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny SR* (2022), '[Pomoc deťom z Ukrajiny](#)'; Slovenská republika, [Zákon č. 36/2005 Z.z. o rodine a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov](#), 19. január 2005, § 31.

²⁶ Informácia bola poskytnutá Ministerstvom práce, sociálnych vecí a rodiny SR prostredníctvom e-mailu dňa 5. júna 2023.

²⁷ Slovenská republika, *Ministerstvo spravodlivosti SR* (2022), Usmernenie Ministerstva spravodlivosti k opatrovníctvu vo vzťahu k maloletým utečencom z Ukrajiny (stav k 1.4.2023).

²⁸ Slovenská republika, [Zmluva medzi Československou socialistickou republikou a Zväzom sovietskych socialistických republík o právnej pomoci a právnych vzťahoch v občianskych rodinných a trestných veciach, zverejnená vyhláškou č. 95/1983 Zb.](#), 16. máj 1983.

rodiny pre úrady práce, sociálnych vecí a rodiny a centrá pre deti a rodiny, ako postupovať v týchto prípadoch²⁹.

2.3.2. Príchod detí bez rodičov, ale s inými členmi rodiny, susedmi alebo rodinnými priateľmi

Pokiaľ ide o opatrovníctvo/zákonné zastupovanie detí, ktoré prišli s inými rodinnými príslušníkmi alebo blízkymi osobami, osoba sprevádzajúca dieťa musí predložiť príslušnému súdu návrh na vymenovanie opatrovníka dieťaťa a zverenie dieťaťa do starostlivosti. Bez vykonania tohto kroku nemôže sprevádzajúca osoba požiadať o registráciu dieťaťa na účely dočasného útočiska, zabezpečiť preň školu, zdravotnú starostlivosť a iné praktické záležitosti.

Súd pri riešení situácie konkrétneho dieťaťa z Ukrajiny berie do úvahy všetky predložené dokumenty (napr. dokumenty preukazujúce, že sprevádzajúca osoba je v príbuzenskom vzťahu s dieťaťom, súhlas rodičov atď.), ako aj správu o situácii dieťaťa vypracovanú úradom práce, sociálnych vecí a rodiny. Uvedené usmernenie vydané Ministerstvom spravodlivosti usmerňuje súdy aj pri rozhodovaní o odlúčených deťoch, neposkytuje však žiadne pokyny, ako posudzovať právne dokumenty predložené súdu.

2.3.3. Príchod detí v rámci skupiny, z ukrajinskej inštitúcie alebo zariadenia náhradnej starostlivosti (s vymenovaným zákonným zástupcom alebo bez neho)

Postup je rovnaký ako v prípade MBS z Ukrajiny. Príslušný úrad práce, sociálnych vecí a rodiny podáva súdu návrh na umiestnenie detí do starostlivosti Centra pre deti a rodiny a na ustanovenie opatrovníka pre dotknuté deti. Opatrovník zastupuje deti v praktických oblastiach života, napríklad pri zabezpečovaní vzdelávania, zdravotnej starostlivosti, pri jednaní s miestnymi a štátnymi orgánmi.

Orgány štátnej správy sa stretli so situáciou, keď prišla skupina detí z jedného detského domova z Ukrajiny. Prišli bez zamestnancov/opatrovateľov, a preto sa uplatnil

²⁹ Informácia bola poskytnutá Ministerstvom práce, sociálnych vecí a rodiny SR prostredníctvom e-mailu dňa 5. júna 2023.

štandardný postup, boli umiestnené v Centre pre deti a rodinu a bol im ustanovený opatrovník³⁰.

V ostatných prípadoch, keď deti prichádzajú so svojimi opatrovníkmi, sa v usmernení pre súdy vydanom Ministerstvom spravodlivosti uvádza, že slovenské orgány verejnej moci akceptujú opatrovníka, ktorý bol dieťaťu ustanovený príslušným ukrajinským orgánom podľa ukrajinského práva³¹.

2.3.4. Príchod detí v rámci skupiny, prostredníctvom súkromných iniciatív ako sú futbalové kluby (s alebo bez určeného zákonného zástupcu)

Podľa informácií poskytnutých Ministerstvom práce, sociálnych vecí a rodiny od februára 2022 prišla len jedna skupina detí ako futbalový tím, ktorú riešili orgány sociálno-právnej ochrany. Boli umiestnené v Centre pre deti a rodiny a uplatnil sa rovnaký postup, ako je opísaný v časti 2.3.1. Za opatrovníka týchto detí bol ustanovený príslušný úrad práce, sociálnych vecí a rodiny. V tomto konkrétnom prípade chceli deti zostať spolu ako športový tím, preto boli umiestnené do Centra pre deti a rodiny, a nie do jednotlivých rodín³².

Centrá pre deti a rodiny (bývalé detské domovy) poskytujú ubytovanie, pomoc a služby deťom, ktoré boli na základe rozhodnutia súdu odobraté z rodiny. Poskytujú tiež ďalšie sociálne a iné odborné poradenstvo deťom a rodinám. Centrá sú zriadené aj na vykonávanie činností zameraných na prevenciu a riešenie krízovej situácie v rodinách. Realizujú tiež programy pre deti ohrozené obchodovaním s ľuďmi, zneužívaním drog, zanedbávaním alebo sexuálnym zneužívaním atď.

³⁰ Informácia bola poskytnutá Ministerstvom práce, sociálnych vecí a rodiny SR prostredníctvom e-mailu dňa 5. júna 2023.

³¹ Slovenská republika, *Ministerstvo spravodlivosti SR* (2022), Usmernenie Ministerstva spravodlivosti k opatrovníctvu vo vzťahu k maloletým utečencom z Ukrajiny (stav k 1.4.2023).

³² Informácia bola poskytnutá Ministerstvom práce, sociálnych vecí a rodiny SR prostredníctvom e-mailu dňa 5. júna 2023.

2.4. Umiestnenie detí bez sprievodu a odlúčených detí na úteku z Ukrajiny

Tabuľka 2 – Umiestnenie detí bez sprievodu a odlúčených detí

Typ umiestnenia	Počet	Podrobnosti
S dospelými príbuznými	Bez odpovede	
S náhradnou rodinou	Bez odpovede	
S osobou, ktorá dozerala na dieťa počas odchodu z UA	Bez odpovede	
V prijímacích centrách pre deti bez sprievodu (všetky štátne príslušnosti)	Bez odpovede	
V prijímacích centrách pre deti utekajúce z Ukrajiny	Bez odpovede	
Iné umiestnenie	MBS z Ukrajiny na obdobie február 2022 - apríl 2023 - 153 detí. MBS z Ukrajiny, ktorí sa k 30. aprílu 2023 stále nachádzali na Slovensku - 32 detí.	MBS z Ukrajiny sa umiestňujú do existujúcich centier pre deti a rodinu na základe rozhodnutia súdu.

Zdroj: Informácie poskytnuté Ministerstvom práce, sociálnych vecí a rodiny SR prostredníctvom e-mailu dňa 5. júna 2023 a Ústredím práce, sociálnych vecí a rodiny prostredníctvom e-mailu dňa 16. júna 2023.

Ako už bolo uvedené v časti 1.1 tejto správy, údaje o tom, kto sprevádza deti prichádzajúce z Ukrajiny, nie sú zaznamenané v žiadnom registračnom ani informačnom systéme. Orgány verejnej správy, ktoré boli oslovené so žiadosťou o informácie, teda neboli schopné tieto údaje poskytnúť.

Prijímacie centrá pre deti bez sprievodu nie sú na Slovensku zriadené, maloletí bez sprievodu sú umiestňovaní do existujúcich Centier pre deti a rodiny na základe rozhodnutia súdu.

Podľa údajov Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny SR bola od marca 2022 do apríla 2023 v centrách pre deti a rodiny poskytnutá starostlivosť celkovo 153 deťom bez sprievodu, k 30. aprílu 2023 bolo v Centrách pre deti a rodiny stále 32 detí. Zvyšné deti medzitým dosiahli dospelosť alebo boli zlúčené so svojimi rodinami³³. Podľa

³³ Informácia bola poskytnutá Ministerstvom práce, sociálnych vecí a rodiny SR prostredníctvom e-mailu dňa 7. júla 2023.

údajov Ministerstva spravodlivosti SR v období marec 2022 - apríl 2023 súdy na Slovensku rozhodovali celkovo o 902 ukrajinských deťoch. Po výraznom náraste počtu prípadov v období marec - apríl 2022 sa od mája 2022 počet prípadov stabilizoval. Od tohto obdobia slovenské súdy vydávali v priemere 15 uznesení mesačne týkajúcich sa nariadenia (851 detí), zrušenia (26 detí) alebo zmeny (25 detí) mimoriadnych opatrení v prípade ukrajinských detí³⁴.

2.5. Deti evakuované z ukrajinských inštitúcií

2.5.1. Umiestnenie v ústavných zariadeniach

Aktuálne sú deti z Ukrajiny, ktoré aj pred vojnovým konfliktom boli v inštitucionálnom zariadení na Ukrajine, umiestnené v jednom Centre pre deti a rodiny na základe pobytového opatrenia súdu. Ide o Centrum pre deti a rodiny Dominika v Rožňave. Umiestnené sú do samostatných skupín.³⁵

V Slovenskej republike podrobnosti vykonávania opatrení v Centrách pre deti a rodiny upravuje zákon č. 305/2005. Z.z. 36 a vyhláška č. 103/2018 Z.z. Starostlivosť v samostatne usporiadanej skupine a skupine, okrem samostatnej skupiny pre mladých dospelých, sa zabezpečuje najmenej dvoma vychovávateľmi a ďalšími zamestnancami centra; celkový počet zamestnancov je najmenej päť a najviac šesť a v špecializovanej samostatnej skupine je najmenej päť a najviac osem. V zariadeniach môžu pracovať (a aj pracujú) ľudia z Ukrajiny ak splnia zákonom a vyhláškou stanovené podmienky.³⁷

³⁴ Informácia bola poskytnutá Ministerstvom spravodlivosti SR prostredníctvom e-mailu dňa 23. júna 2023.

³⁵ Informácia bola poskytnutá Ministerstvom práce, sociálnych vecí a rodiny SR prostredníctvom e-mailu dňa 5. júna 2023.

³⁶ Slovenská republika, [Zákon č. 305/2005 Z.z. o sociálnoprávnej ochrane detí a sociálnej kuratele v znení neskorších predpisov](#)), 25. máj 2005.

³⁷ Informácia poskytnutá Ministerstvom práce, sociálnych vecí a rodiny dňa 4. júla 2023 prostredníctvom e-mailu.

2.5.2. Alternatívne formy náhradnej rodinnej starostlivosti

V súčasnosti sú všetky deti z Ukrajiny, ktoré aj pred vojnovým konfliktom boli v inštitucionálnom zariadení na Ukrajine, umiestnené v Centre pre deti a rodiny, kde je im poskytovaná starostlivosť. Vzhľadom na vek detí, nebolo vhodné tieto deti umiestňovať do profesionálnych rodín.³⁸

2.5.3. Opatrenia pre deti umiestnené v zariadeniach ústavnej starostlivosti

O umiestnení dieťaťa do zariadenia vždy rozhoduje súd. Situáciu dieťaťa posúdi orgán sociálno-právnej ochrany a sociálnej kurately, určí mieru ohrozenia dieťaťa a navrhne súdu vhodné zariadenie v súlade s najlepším záujmom dieťaťa po jeho príchode na Slovensko.³⁹ Situácia dieťaťa sa môže zisťovať aj na prípadovej konferencii za prítomnosti príslušného Úradu práce sociálnych vecí a rodiny a Centra pre deti a rodiny, kde sa o dieťati získavajú informácie a zisťujú potreby dieťaťa. Ak je potrebné, je prítomný aj tlmočník (tlmočenie v rodnom jazyku dieťaťa). V samostatných skupinách sa využívala aj vizualizácia (nástenka s pravidlami skupiny). Deti sú prihlásené na kurzy slovenského jazyka mimo školy (môžu mať kombinovanú formu výučby prezenčne aj dištančne). Kombináciou týchto možností sú zisťované požiadavky maloletých detí vo vzťahu k rodine, centru či k škole. Na zabezpečenie psychologických služieb sú oslovení ukrajinský psychológovia a psychoterapeuti.⁴⁰

Do Centra pre deti a rodiny majú okrem zamestnancov prístup aj odborníci, pokiaľ ich treba na zabezpečenie odbornej činnosti, tlmočníci, mimovládne organizácie, ak zabezpečujú právne poradenstvo a jazykovú prípravu (sú financovaní napríklad z programov AMIF) UNHCR, IOM, UNICEF, verejný ochranca práv, komisári, a samozrejme rodičia a osoby dieťaťu blízke (kamaráti dieťaťa, spolužiaci).⁴¹

³⁸ Informácia poskytnutá zástupkyňou Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny dňa 5. júna prostredníctvom e-mailu.

³⁹ Informácia poskytnutá Ministerstvom práce, sociálnych vecí a rodiny dňa 4. júla 2023 prostredníctvom e-mailu.

⁴⁰ Informácia poskytnutá zástupkyňou Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny dňa 5. júna prostredníctvom e-mailu.

⁴¹ Informácia poskytnutá Ministerstvom práce, sociálnych vecí a rodiny dňa 4. júla 2023 prostredníctvom e-mailu.

Podľa Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny je pri poskytovaní starostlivosti o deti pri pobytových formách opatrení v Centrách pre deti a rodiny najvyššou prioritou kvalita poskytovanej starostlivosti. Tá je daná prostredím, ktoré pripomína a dočasne nahrádza prirodzené rodinné prostredie, postavené nie na materiálnom nadštandarde, ale na transformačnom a deinštitucionálnom prístupe v priestorových a ekonomicko-hospodárskych podmienkach.

Ďalšou rovnako významnou oblasťou je tím zamestnancov Centra, ktorí sú erudovaní a vybavení zručnosťami k práci so špecifickou cieľovou skupinou detí. Pri práci využívajú individuálny a integračný prístup. Sú otvorení úzkej spolupráci s rodičmi a blízkymi osobami detí a v nastavení si tieto kompetencie overovať a dopĺňať v procese celoživotného vzdelávania a v rámci programu supervízie. Zamestnanci Centra musia pri priamom kontakte s deťmi zároveň spĺňať okrem odbornej spôsobilosti aj psychickú spôsobilosť.

Každé zariadenie má povinnosť vypracovať program Centra a následne ho zverejniť na webovej stránke zariadenia. Program Centra obsahuje všetky údaje (prevádzkové, priestorové, personálne a i.) ako aj účel a druh vykonávaných opatrení Centra pre deti a rodiny spolu s popisom všetkých činností súvisiacich s poskytovanou starostlivosťou. Súčasťou programu Centra je v niektorých jeho častiach aj popis práv a povinností detí alebo plnoletých fyzických osôb, pre ktoré sa vykonávajú opatrenia v Centre a opis práv a povinností rodiča dieťaťa a iných blízkych osôb vrátane podmienok návštev v Centre tak, aby nenarúšali program centra. Na tento popis nadväzuje aj taxatívne vymedzenie výchovných prostriedkov, ktoré Centrum môže uložiť pri nedodržiavaní povinností. S programom Centra, najmä časťami týkajúcimi sa práv a povinností, má byť následne preukázateľne oboznámené dieťa, plnoletá fyzická osoba a tiež rodič, alebo iná blízka osoba dieťaťa, pre ktoré sa vykonávajú opatrenia. Programy centier sa v priebehu roka pravidelne aktualizujú.

V Centrách pre deti a rodiny sú podmienky vytvorené takým spôsobom, aby sa deti cítili dobre, majú k dispozícii pravidelnú teplú stravu, adekvátnu zdravotnú starostlivosť, kvalitné bývanie, vreckové, voľnočasové aktivity, odbornú výchovnú starostlivosť, začlenenie do školských zariadení ako aj mimoškolských aktivít. Deti sú ubytované v samostatných rodinných domoch pri rešpektovaní a dodržiavaní súrodeneckých väzieb.

Základnou zásadou v starostlivosti o deti v Centrách pre deti a rodiny je dodržiavanie práv detí a rovnaká príležitosť pre všetky deti vo všetkých porovnateľných, samostatne usporiadaných skupinách, skupinách a v profesionálnych náhradných rodinách.

Starostlivosť o deti v zariadeniach rešpektuje Európske štandardy kvality pre pomoc deťom žijúcim mimo vlastnej rodiny.⁴²

2.5.4. Prístup k službám a podpore na lokálnej úrovni

Maloletí bez sprievodu z Ukrajiny navštevujú základné, aj stredné školy. Ich integráciu podporuje úzky kontakt medzi Centrom pre deti a rodiny a školskými zariadeniami. Deťom sa poskytujú aj záujmové krúžky (hra na hudobné nástroje, kreslenie, záujmové krúžky atď.). Lekárske vyšetrenia sú zabezpečené od momentu príchodu do zariadenia (vstupné vyšetrenia pediatrom, zubné vyšetrenia, vyšetrenia čeľustným ortopédom, hospitalizácia detí v prípade zhoršenia ich zdravotného stavu - pediatrické, pedopsychiatrické oddelenie, klinický psychológ). Okrem týchto opatrení bol deťom umožnený kontakt s ukrajinskými občanmi žijúcimi v blízkosti Centra pre deti a rodiny. Deti, ktoré dosiahli plnoletosť, majú možnosť zostať v Centre pre deti a rodiny ako mladí dospelí. Ide najmä o mladých dospelých, ktorí študujú na vysokých školách. V samostatných skupinách vychovávatelia pripravujú dni slovenskej a ukrajinskej kultúry (varenie tradičných jedál, zvyky a tradície krajín). Okrem týchto aktivít sa deti zúčastňujú na spoločenských podujatiach a aktivitách v okolí Centra pre deti a rodiny.⁴³

V Centrách pre deti a rodiny sú umiestnené len maloleté deti bez sprievodu rodičov alebo osôb, ktoré by mohli prevziať starostlivosť. V prípade iných príbuzných a blízkych osôb, prichádzajúcich resp. nachádzajúcich sa na území Slovenskej republiky s deťmi, ktorých nie sú zákonnými zástupcami, orgány sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately poskytujú týmto osobám sociálne poradenstvo, asistenciu a pomoc za účelom podania návrhu na príslušný súd vo veci ustanovenia za opatrovníka. Na zabezpečenie neodkladných úkonov v záujme maloletého dieťaťa, ktoré nemôžu aktuálne vykonávať rodičia, príslušný súd ustanoví opatrovníka, najmä na zastupovanie rodičov v praktických záležitostiach týkajúcich sa napr. zdravotnej starostlivosti pre maloleté dieťa, návštevy školy, škôlky alebo požiadanie o dočasné útočisko pre maloleté dieťa. O opatrovníctve rozhoduje príslušný súd na základe podaného návrhu a preverenia situácie dieťaťa u osoby, kde sa dieťa nachádza a ktorá požiadala o opatrovnícke práva k dieťaťu.⁴⁴

⁴² Informácia poskytnutá Ministerstvom práce, sociálnych vecí a rodiny dňa 4. júla 2023 prostredníctvom e-mailu.

⁴³ Informácia poskytnutá zástupkyňou Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny dňa 5. júna 2023 prostredníctvom e-mailu.

⁴⁴ Informácia poskytnutá Ministerstvom práce, sociálnych vecí a rodiny dňa 4. júla 2023 prostredníctvom e-mailu.

2.6. Deťom prístupné informácie a opatrenia na zabezpečenie participácie detí z Ukrajiny

2.6.1. Deťom prístupné informácie

Národné koordinačné stredisko pre riešenie problematiky násilia na deťoch v súčasnosti pripravuje preklad webovej stránky do ukrajinčiny. Podobné kroky podniklo aj Ministerstvo školstva a ďalšie ministerstvá.⁴⁵ Preklady však nie sú určené špeciálne pre deti.

2.6.2. Participácia detí

Na národnej úrovni takáto iniciatíva neexistuje, ale v rámci Európskej záruky pre deti sa pripravuje participácia detí na tomto materiáli, k jeho aktualizácii. Do tejto pracovnej skupiny s deťmi budú oslovené všetky kategórie detí, ktorých sa Európska záruka týka, teda aj deti z Ukrajiny.⁴⁶

⁴⁵ Informácia poskytnutá zástupkyňou Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny dňa 16. júna 2023 prostredníctvom e-mailu.

⁴⁶ Informácia poskytnutá zástupkyňou Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny dňa 16. júna 2023 prostredníctvom e-mailu.

3. Prístup k sociálnym právam

3.1. Prístup k zdravotnej starostlivosti

3.1.1. Rozsah zdravotnej starostlivosti pre deti na úteku z Ukrajiny

Tabuľka 3 – Rozsah zdravotnej starostlivosti pre deti

Rozsah zdravotnej starostlivosti pre deti	Á/N	Odkaz na zdroj / podrobnosti
Len urgentná starostlivosť/základná liečba chorôb (Článok 13.2 Smernice o dočasnej ochrane)	N	Od 1. januára 2023 majú deti z Ukrajiny s dočasným útočiskom nárok na rovnaký rozsah zdravotnej starostlivosti ako deti, ktoré sú občanmi Slovenskej republiky. ⁴⁷
Kompletná lekárska prehliadka / zdravotný skrining	Á	Ministerstvo zdravotníctva od 1. januára 2023 upravilo rozsah poskytovania zdravotnej starostlivosti deťom a mladistvým do 18 rokov, ktorí sú osobami s udeleným dočasným útočiskom. Po novom majú nárok na rovnaký rozsah zdravotnej starostlivosti ako občania SR v rovnakej vekovej kategórii. Majú napríklad nárok na pravidelné preventívne prehliadky, napr. deväť preventívnych prehliadok u pediatra do jedného roka života, jednu preventívnu prehliadku vo veku 18 mesiacov, jednu preventívnu prehliadku každé dva roky vo veku od 3 do 18 rokov atď. ⁴⁸
Skrining duševného zdravia (PTSD, depresie, úzkosti)	N	Psychologická a psychiatrická starostlivosť, ak je indikovaná všeobecným lekárom, by mala byť

⁴⁷ Slovenská republika, Ministerstvo zdravotníctva SR (2022), '[Určenie rozsahu potrebnej zdravotnej starostlivosti](#)', 28. decembra 2022; Slovensko, [Zákon č. 577/2004 Z.z. o rozsahu zdravotnej starostlivosti uhrádzanej na základe verejného zdravotného poistenia a o úhradách za služby súvisiace s poskytovaním zdravotnej starostlivosti](#), § 2, 3 a 7, 1. novembra 2004.

⁴⁸ Slovenská republika [Zákon č. 577/2004 Z.z. o rozsahu zdravotnej starostlivosti uhrádzanej na základe verejného zdravotného poistenia a o úhradách za služby súvisiace s poskytovaním zdravotnej starostlivosti](#), § 2, 3 a 7, 1. novembra 2004.

		kategorizovaná ako potrebná starostlivosť a mala by byť u detí hrazená zo zdravotného poistenia. ⁴⁹
Očkovanie pre deti	Á	Všeobecná zdravotná poisťovňa hradí povinné očkovanie deťom s dočasným útočiskom, deťom, ktoré sú žiadateľmi o dočasné útočisko, a deťom z Ukrajiny, ktoré sú žiadateľmi o azyl. ⁵⁰
Podpora duševného zdravia/psychosociálna podpora	Á	Pre deti s dočasným útočiskom sa upravil rozsah poskytovanej zdravotnej starostlivosti od 1. januára 2023 tak, aby bol rovnaký ako pre deti občanov Slovenskej republiky. Majú teda nárok na rovnaký rozsah skríningových vyšetrení ako deti občanov SR, vrátane vyšetrenia psychomotorického vývoja v 4 týždňoch, 5-7 týždňoch, 8-10 týždňoch atď. až do veku 18 rokov. ⁵¹ Psychologická a psychiatrická starostlivosť, ak ju indikuje všeobecný lekár, by mala byť kategorizovaná ako potrebná starostlivosť a mala by byť u detí hrazená zo zdravotného poistenia. Katalóg zdravotníckych úkonov zahŕňa úkony v oblasti detskej psychiatrie, a tiež psychoterapie a klinickej psychológie. ⁵²
Deti so zdravotným postihnutím a deti s chronickými ochoreniami majú prístup k potrebnej zdravotnej starostlivosti	Á	Zdravotná starostlivosť pri chronických ochoreniach sa považuje za potrebnú zdravotnú starostlivosť, a preto liečba chronických ochorení (ak ju predpíše lekár), ako je dialýza, kyslíková terapia, chemoterapia, špecifická liečba astmy, echokardiografia pri chronických autoimunitných ochoreniach, nie je pre držiteľov dočasného útočiska vylúčená. ⁵³ Okrem toho majú deti s dočasným útočiskom nárok na rovnaký rozsah zdravotnej starostlivosti ako deti občanov SR (pozri vyššie). Ministerstvo zdravotníctva SR v prílohe

⁴⁹ Informácia poskytnutá Ministerstvom zdravotníctva SR emailom na základe žiadosti o informácie 31. januára 2023.

⁵⁰ Slovenská republika, Všeobecná zdravotná poisťovňa (2022), '[Informačný list pre poskytovateľov zdravotnej starostlivosti](#)', 1. apríla 2022.

⁵¹ Slovenská republika, Ministerstvo zdravotníctva SR (2022), '[Určenie rozsahu potrebnej zdravotnej starostlivosti](#)', tlačová správa, 28. decembra 2022; Slovensko, [Zákon č. 577/2004 Z.z. o rozsahu zdravotnej starostlivosti uhrádzanej na základe verejného zdravotného poistenia a o úhradách za služby súvisiace s poskytovaním zdravotnej starostlivosti](#), § 2, 3 a 7, 1. novembra 2004.

⁵² Slovenská republika, [Nariadenie vlády Slovenskej republiky č. 776/2004 Z.z., ktorým sa vydáva Katalóg zdravotných výkonov](#)), 1. september 2018.

⁵³ Slovenská republika, Ministerstvo zdravotníctva SR (2022), '[Určenie rozsahu potrebnej zdravotnej starostlivosti](#)', tlačová správa, 28. december 2022.

	č. 1 v zozname uhrádzaných výkonov uvádza aj liečbu chronických detí pre deti z Ukrajiny. ⁵⁴
--	---

Zdroj: Informácie poskytnuté Ministerstvom zdravotníctva SR a Bratislavským samosprávnym krajom.

3.1.2. Výzvy v poskytovaní zdravotnej starostlivosti v praxi

Nedostatok pediatriov a tendencia lekárov odmietať pacientov z Ukrajiny

Slovensko zápasí s celkovým nedostatkom pediatriov. V dôsledku toho sú pediatri preťažení, podľa odborníka na zdravotníctvo majú pediatri až o 20 % viac pacientov, ako by mali mať.⁵⁵ Pediatri potom majú tendenciu odmietnuť nových pacientov, najmä ak ide o osoby s dočasným útočiskom.

Tendencie odmietať nových pacientov z Ukrajiny súvisia s dvoma výzvami. Po prvé, vykazovanie zdravotnej starostlivosti pre osoby z Ukrajiny Všeobecnej zdravotnej poisťovni na účely úhrady je mimoriadne komplikované a predstavuje ďalšiu administratívnu záťaž. Po druhé, pediatrické ambulancie majú slúžiť pre určitý obvod, pacienti sú do ambulancií pridelovaní na základe ich trvalého bydliska (pacienti majú tiež slobodu výberu lekára, ale lekár mimo ich obvodu ich v prípade plných kapacít nie je povinný prijať). Osoby s dočasným útočiskom nemajú na Slovensku trvalý pobyt, čo dáva poskytovateľom zdravotnej starostlivosti priestor na ich odmietnutie.⁵⁶

Deti so zdravotným postihnutím

Chýba dostupná pediatrická a špecializovaná starostlivosť pre deti so zdravotným postihnutím z Ukrajiny. Hlavné ťažkosti sa týkajú prístupu k možnostiam dlhodobej terapie a doplnkovým zdravotným úkonom. Tie sú často nedostupné, a ak áno, sú drahé, keďže ich verejné zdravotné poistenie vo všeobecnosti nehradí.⁵⁷ Nedostatočné je aj

⁵⁴ Slovenská republika, Ministerstvo zdravotníctva SR (2022), '[Určenie rozsahu potrebnej zdravotnej starostlivosti](#)', Príloha 1, tlačová správa, 28. december 2022.

⁵⁵ Informácia poskytnutá vedením odboru zdravotnej starostlivosti Bratislavského samosprávneho kraja v rámci rozhovoru 5. jún 2023.

⁵⁶ Informácia poskytnutá vedením odboru zdravotnej starostlivosti Bratislavského samosprávneho kraja v rámci rozhovoru 5. jún 2023.

⁵⁷ Platforma rodín detí so zdravotným postihnutím (2023), '[Rapid situational analysis and needs assessment of UA children with disabilities and their families in SK](#)', Bratislava.

pokrytie doplnkovej zdravotnej starostlivosti a zdravotných pomôcok.⁵⁸ Zdravotné pomôcky sú zriedkavo kryté základným zdravotným poistením. Rôzne formy finančnej pomoci poskytované Ministerstvom práce, sociálnych vecí a rodiny SR nie sú pre držiteľov dočasného útočiska dostupné. Na úhradu obstarania zdravotných pomôcok sa používajú granty a súkromné dary. Niektoré ukrajinské rodiny dokonca cestujú späť na Ukrajinu, buď aby absolvovali liečbu alebo vyšetrenie (napr. CT) pre svoje deti, alebo sa rozhodli vrátiť natrvalo z dôvodu nedostatku dostupnej starostlivosti pre svoje deti.⁵⁹

3.1.3. Duševné zdravie a psychosociálna podpora pre deti na úteku z Ukrajiny

Na Slovensku poskytujú starostlivosť o duševné zdravie a psychosociálnu podporu deťom utekajúcim z Ukrajiny najmä mimovládne organizácie. Najvýznamnejšou je Liga za duševné zdravie, ktorá má v každom regióne Slovenska tímy ukrajinsky hovoriacich psychológov. Napríklad v Bratislave Liga za duševné zdravie prevádzkuje dva tímy zložené z 10 a 11 ukrajinsky hovoriacich psychológov.⁶⁰ Psychosociálnu podporu deťom a mládeži na úteku z Ukrajiny poskytujú aj mimovládne organizácie IP-čko, Tenenet a Slovenská humanitná rada.⁶¹

Spolupráca s pedopsychiatrami je náročná z dôvodu jazykovej bariéry a celkového akútneho nedostatku pedopsychiatrov na Slovensku.⁶² Napríklad Liga za duševné zdravie prekonáva jazykovú bariéru tým, že svojich klientov posiela k psychiatrovi, ktorý pochádza z Ukrajiny a na Slovensku už má dlhodobú prax.⁶³

⁵⁸ UNHCR – Protection and Inclusion Working Group (2023), 'Slovakia - Key recommendations on disability to the Government and RRP stakeholders', distribuované účastníkom PIWG emailom 26. apríla 2023.

⁵⁹ Platforma rodín detí so zdravotným postihnutím (2023), [Rapid situational analysis and needs assessment of UA children with disabilities and their families in SK](#), Bratislava.

⁶⁰ Informácia poskytnutá zástupkyňou Ligy za duševné zdravie v telefonickom rozhovore 5. júna 2023.

⁶¹ Informácia poskytnutá zástupcom organizácie Tenenet v rámci rozhovoru 27. januára 2023.

⁶² Bratislavskykraj.sk (2023), 'Detskí psychiatri upozornili na nárast duševných ochorení mládeže', 2. apríla 2023.

⁶³ Informácia poskytnutá zástupkyňou Ligy za duševné zdravie v telefonickom rozhovore 5. júna 2023.

3.2. Prístup k vzdelávaniu

3.2.1. Typy škôl a školských zariadení

Tabuľka 4 – Zaradenie do škôl a návštevnosť škôl v prípade detí na úteku z Ukrajiny

Typ školy a školského zariadenia		Počet zaradených detí	Počet detí aktuálne navštevujúcich školy	Zdroj
Štátny systém vzdelávania	Deti v predškolských zariadeniach	1797	Bez odpovede ⁶⁴	Ministerstvo školstva SR
	Deti v základných školách	7141	Bez odpovede	Ministerstvo školstva SR
	Deti v stredných školách	1498	Bez odpovede	Ministerstvo školstva SR
Fyzické zaradenie detí do škôl a školských zariadení		10 441		Ministerstvo školstva SR
Online vzdelávanie ⁶⁵		Bez odpovede		

Zdroj: Ministerstvo školstva SR (2023), 'Údaje o počtoch odídcov z Ukrajiny (apríl 2023)', 30 apríl 2023.

3.2.2. Podpora integrácie detí do vzdelávacieho systému

Od vypuknutia vojny na Ukrajine Slovensko prijalo viaceré opatrenia, ktoré mali pomôcť ukrajinským deťom začleniť sa do vzdelávania. Na Slovensku podľa Ministerstva školstva nie je pre ukrajinské deti povinná školská dochádzka, avšak pokyn Ministerstva školstva už po vypuknutí vojny bol, že školy majú prijímať všetky deti s prideleným dočasným

⁶⁴ Ministerstvo školstva zverejňuje oficiálne dáta o zaradení detí do škôl v danom mesiaci (tieto dáta sú k dátumu 30. apríl 2023), dáta o presnej návštevnosti škôl nie sú k dispozícii.

⁶⁵ Na Slovensku neexistuje oficiálny systém zberu dát o deťoch, ktoré sa vzdelávajú online.

útočiskom. Podľa analýzy Centra pre vzdelávacie analýzy sa v materských a základných školách vzdelávala menej ako polovica detí, ktoré získali dočasné útočisko.⁶⁶

Financovanie

Ministerstvo poskytlo prostredníctvom špecifického príspevku zriaďovateľom škôl finančné prostriedky na školské potreby pre žiakov unikajúcich pred vojnovým konfliktom na Ukrajine, ktorí boli v období marec až jún 2022 zaradovaní do škôl v Slovenskej republike v sume **200 € na žiaka**. Finančné prostriedky boli určené na pokrytie zvýšených nákladov, ktoré školám vznikali po zaradení žiakov z Ukrajiny do škôl v Slovenskej republike. Príspevok bol určený na školské potreby (školské tašky, peračníky, písacie potreby, zošity a pod.). Škola mohla použiť príspevok i na ďalšie potreby súvisiace so zabezpečením výchovno-vzdelávacieho procesu týchto žiakov⁶⁷.

Od septembra 2022 začal štát poskytovať zriaďovateľom škôl finančné prostriedky na podporu integrácie detí a žiakov z Ukrajiny („európsky normatív“), ktorí sú v postavení žiadateľa o poskytnutie dočasného útočiska alebo ktorým bolo poskytnuté dočasné útočisko na území SR.⁶⁸

Jazykové kurzy

Ministerstvo školstva prepláca školám poskytovanie jazykových kurzov pre deti, ktoré neovládajú slovenský jazyk. Od apríla 2022 sa zvýšil počet hodín v základnom jazykovom kurze zo 4 na 6 hodín týždenne. Školy tak môžu žiakom počas 8 týždňov poskytovať kurzy v rozsahu 48 vyučovacích hodín. Ak žiak nevláda učivo alebo je tempo pre neho náročné, je možné 48 vyučovacích hodín zrealizovať aj za dlhšie časové obdobie, avšak v rozsahu minimálne 4 hodiny týždenne. V období od marca 2022 do januára 2023 bolo zriaďovateľom škôl poskytnutých na jazykový kurz pre deti cudzincov - pre žiakov odídenčov z Ukrajiny celkovo 721 391 €⁶⁹.

Štátna školská inšpekcia na Slovensku realizovala výskum, podľa ktorého v školskom roku 2021/2022 realizovala kurzy štátneho jazyka organizovala viac ako polovica (54,3 %) škôl. V školskom roku 2022/2023 to však už bola menej ako tretina (31,4 %) škôl. V

⁶⁶ Ostertágová, Alexandra – Rehúš, Michal (2022), [Začleňovanie ukrajinských detí do vzdelávania: Hlavné problémy a odporúčania](#), Bratislava, Centrum vzdelávacích analýz.

⁶⁷ Slovenská republika, Ministerstvo školstva (2023), [`Bilancia 2023 – od vypuknutia ozbrojeného konfliktu na Ukrajine uplynul rok`](#), 24 Február 2023.

⁶⁸ Slovenská republika, Ministerstvo školstva (2023), [`Bilancia 2023 – od vypuknutia ozbrojeného konfliktu na Ukrajine uplynul rok`](#), 24 Február 2023.

⁶⁹ Slovenská republika, Ministerstvo školstva (2023), [`Bilancia 2023 – od vypuknutia ozbrojeného konfliktu na Ukrajine uplynul rok`](#), 24 február 2023.

menšej miere tieto kurzy organizovali školy, ktoré mali najmenej (1 – 5) žiakov z Ukrajiny⁷⁰.

Učebné materiály

Podľa informácií Centra vzdelávacích analýz poskytlo Ministerstvo školstva učebnice a pracovné zošity na výučbu slovenčiny pre cudzincov. Základné školy si ich môžu objednať bezplatne rovnako ako prekladový slovník. Do škôl sa už podľa informácií z ministerstva dostali tisíce kusov týchto materiálov⁷¹. Podľa Centra vzdelávacích analýz pre iné predmety už ministerstvo nevytvorilo žiadne učebné materiály, ktoré by zohľadňovali jazykovú bariéru či odlišnú úroveň vedomostí a zručností detí z Ukrajiny. Pokiaľ chcú učiteľky a učitelia individualizovať výučbu, musia si ich vytvoriť sami a bez podpory. Školám neboli poskytnuté ani testy, vďaka ktorým by si vedeli overiť vstupnú úroveň zručností a vedomostí detí⁷².

Metodická podpora

Podľa Ministerstva školstva štát poskytol školám a učiteľom aj výraznú metodickú podporu pre učiteľov, ktorí predtým nemali skúsenosti so vzdelávaním detí cudzincov. Ministerstvo školstva zriadilo sekciu „[Situácia na Ukrajine](#)“ na webstránke ministerstva. Na tejto stránke je dostupných množstvo materiálov a metodickej podpory, vrátane záznamov z webinárov. Tieto dokumenty sú zamerané na podporu adaptácie dieťaťa, rady pre vzdelávanie týchto detí, odporúčania k jazykovým kurzom a podobne⁷³.

Špecifickú podporu pre vzdelávanie detí z Ukrajiny poskytuje aj Národný inštitút vzdelávania a mládeže. V rámci projektu “Podpora odídencov z Ukrajiny vo vzdelávaní” poskytuje adresnú pomoc priamo v školách a regiónoch. Priamu podporu školám poskytujú regionálni koordinátori, ktorí pôsobia v ôsmich krajských pracoviskách. Ich úlohou je komunikácia so školami, asistencia pri zaraďovaní ukrajinských detí do škôl,

⁷⁰ Slovenská republika, Štátna školská inšpekcia (2023), `[Stav vzdelávania žiakov/odídencov z Ukrajiny](#)`, Apríl 2023.

⁷¹ Slovenská republika, Ministerstvo školstva (2023), `[Bilancia 2023 – od vypuknutia ozbrojeného konfliktu na Ukrajine uplynul rok](#)`, 24 Február 2023.

⁷² Rehúš Michal – Ostrertágová, Alexandra (2023), `[Čo ministerstvo školstva urobilo pre žiakov z Ukrajiny](#)`, 6 marec 2023.

⁷³ Slovenská republika, Ministerstvo školstva (2023), `[Bilancia 2023 – od vypuknutia ozbrojeného konfliktu na Ukrajine uplynul rok](#)`, 24 Február 2023.

pomoc so zabezpečením psychologickej podpory, tlmočenia pre školy alebo ukrajinské rodiny pri komunikácii so školami⁷⁴.

3.2.3. Údaje o osobách, ktoré predčasne ukončili vzdelávanie a NEET (nie sú v procese vzdelávania, zamestnania alebo odbornej prípravy)

Tieto dáta nie sú dostupné⁷⁵.

3.3. Prístup k sociálnemu zabezpečeniu – formy sociálnej pomoci vo vzťahu k deťom

Dotácie na stravu

Dotáciu na stravu môžu dostať aj deti, ktoré sú na úteku z Ukrajiny a majú status dočasného útočiska, navštevujú materské alebo základné školy a spĺňajú podmienky na poskytnutie dotácie (zúčastňujú sa na výchovno-vzdelávacom procese v materskej alebo základnej škole, dostávajú stravu a patria do jednej z oprávnených skupín detí). Medzi oprávnené skupiny patria deti z domácností, ktoré poberajú dávku v hmotnej núdzi, deti rodičov, ktorí si nemôžu uplatniť daňový bonus na vyživované dieťa, a dieťa z domácnosti, ktorá v mesiaci predchádzajúcom podaniu žiadosti o dotáciu na stravu mala príjem najviac vo výške životného minima.⁷⁶

Obedy zdarma zavedené od mája 2023 pre všetky deti

Od 1. mája 2023 bol zákon o dotáciách zmenený tak, aby všetky deti navštevujúce posledný ročník materskej a navštevujúce základnú školu mali obedy zadarmo. Táto

⁷⁴ Slovenská republika, Ministerstvo školstva (2023), [`Bilancia 2023 – od vypuknutia ozbrojeného konfliktu na Ukrajine uplynul rok`](#), 24. február 2023.

⁷⁵ Informácia bola poskytnutá Ústredím práce, sociálnych vecí a rodiny na vyžiadanie dňa 2. júna 2023 emailom.

⁷⁶ Slovenská republika, Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny SR (2023), [`Užitočné informácie pre občanov Ukrajiny/Корисна інформація для громадян України/Useful information for citizens of Ukraine`](#), tlačová správa, 12. apríl 2023.

zmena sa týka všetkých detí (predtým mali nárok na obedy zadarmo len deti v hmotnej núdzi). Rodičia musia podať na škole žiadosť, v ktorej uvedú svoj záujem. Opatrenie sa vzťahuje aj na deti z Ukrajiny v slovenských školách, čo môže pomôcť zlepšiť sociálnu situáciu týchto detí.⁷⁷

Dotácie na školské pomôcky

Dotácie na školské pomôcky sa môžu poskytovať aj deťom z Ukrajiny, ktoré sú začlenené do vzdelávacieho systému v súlade so zákonom o dotáciách, ak sú splnené jeho podmienky. O dotáciu na školské pomôcky možno požiadať len dvakrát v rozpočtovom roku.⁷⁸

Sociálne zabezpečenie pre deti so zdravotným postihnutím

Deťom, ktoré utekajú z Ukrajiny, sa môže poskytnúť opakovaná dotácia na podporu humanitárnej pomoci v súvislosti s ich vážnym zdravotným postihnutím.⁷⁹ Dotácia je 300 EUR mesačne, ak je stupeň postihnutia žiadateľa od 40 % do 59 %, a 508 EUR mesačne, ak je stupeň postihnutia žiadateľa 60 % alebo viac.

Ak dieťa nemá potvrdenie o zdravotnom postihnutí z Ukrajiny, na získanie nároku na túto finančnú pomoc vykoná miestny úrad práce, sociálnych vecí a rodiny posudok. Rozsah zdravotného postihnutia sa určuje pomocou štandardizovaného hodnotiaceho nástroja s 12 otázkami. Platforma rodín detí so zdravotným postihnutím vníma túto formu posudzovania ako inováciu v rámci štátneho posudzovania zdravotného postihnutia, ktoré je v súčasnosti zdĺhavejšie a vyžaduje si rôzne posúdenia lekárov.⁸⁰

Štátne sociálne dávky

Ľudia z Ukrajiny so statusom dočasného útočiska nemajú nárok na štátne sociálne dávky, ako sú prídavky na deti, rodičovský príspevok, výživné, príspevok na pohreb alebo

⁷⁷ Školský portál (2023) '[Obedy zadarmo sú späť](#)', 31. marec 2023.

⁷⁸ Slovenská republika, Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny SR (2023), '[Užitočné informácie pre občanov Ukrajiny/Корисна інформація для громадян України/Useful information for citizens of Ukraine](#)', tlačová správa, 12. apríl 2023.

⁷⁹ Slovenská republika, Vláda SR (2022), '[Nariadenie vlády č. 131/2022 Z.z. o niektorých opatreniach v oblasti dotácií v pôsobnosti Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky v čase mimoriadnej situácie, núdzového stavu alebo výnimočného stavu vyhláseného v súvislosti s hromadným prílevom cudzincov na územie Slovenskej republiky spôsobeným ozbrojeným konfliktom na území Ukrajiny](#)', 12. apríl 2022.

⁸⁰ Platforma rodín detí so zdravotným postihnutím (2023), '[Rapid situational analysis and needs assessment of UA children with disabilities and their families in SK](#)', Bratislava.

príspevok pri narodení dieťaťa. Tieto štátne sociálne dávky sú podmienené prechodným alebo trvalým pobytom.

Osoby z Ukrajiny so statusom dočasného útočiska môžu požiadať o:

- príspevok na starostlivosť o dieťa do troch rokov veku alebo dieťaťa do šiestich rokov veku s dlhodobou nepriaznivým zdravotným stavom (žiadateľ aj dieťa musia byť osoby so statusom dočasného útočiska), ak je žiadateľ zárobkovo činný.⁸¹

Príspevok na detské skupiny

V máji 2022 vláda SR na návrh Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny SR schválila možnosť zriadenia detských skupín s cieľom zvýšiť kapacitu zariadení starostlivosti o deti počas pracovných dní. Starostlivosť o deti môže poskytovať fyzická osoba v detskej skupine v domácom prostredí (alebo v inom prostredí podobnom domácomu). Starostlivosť možno poskytovať najviac o 4 deti od narodenia do začiatku povinného predprimárneho vzdelávania v materskej škole. Výška príspevku na starostlivosť o dieťa pre novú formu poskytovania starostlivosti o dieťa v tzv. detských skupinách je stanovená na maximálne 160 EUR mesačne.⁸²

⁸¹ Slovenská republika, Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny SR (2023), '[Užitočné informácie pre občanov Ukrajiny/Корисна інформація для громадян України/Useful information for citizens of Ukraine](#)', tlačová správa, 12. apríl 2023.

⁸² Slovenská republika, Vláda SR (2022), '[Návrh zákona o niektorých opatreniach v sociálnej oblasti v súvislosti so situáciou na Ukrajine](#)', UV-17684/2022, 4. máj 2022.

4. Ďalšie legislatívne a praktické prekážky a výzvy

4.1. Všeobecné výzvy

Nedostatok dát

Na Slovensku je hlavnou výzvou pre adekvátny prístup detí z Ukrajiny k ochrane ich práv a k rôznym službám celkový nedostatok kvalitných a spoľahlivých dát. Na Slovensku existujú údaje o celkovom počte osôb, ktoré prekročili hranice a o osobách, ktorým bol udelený štatút dočasného útočiska. Verejné orgány však presne nevedia, koľko ľudí zostalo na Slovensku, a teda koľko detí sa na Slovensku skutočne nachádza.

Okrem toho existujúce údaje (napr. o vzdelávaní, poberateľoch sociálnych dávok, prijímateľoch zdravotnej starostlivosti atď.) nie sú sústredené na jednom mieste a komplexne vyhodnocované. V prípade vzdelávania existujú údaje o počtoch detí zapísaných do rôznych typov vzdelávania, ale neexistujú údaje o tom, koľko detí sa vzdeláva online alebo sa vôbec nevzdeláva. Podobne je to aj s inými typmi údajov - napríklad o potrebách v oblasti zdravotnej alebo sociálnej starostlivosti.

Zároveň, na Slovensku neexistuje centrálny registračný systém, kde by sa evidovali informácie o deťoch a ich sprevádzajúcich osobách, preto chýbajú informácie o počte detí, ktoré prišli so svojimi rodičmi, príbuznými a inými blízkymi osobami. K dispozícii sú len informácie o počte detí, ktoré prekročili hranice a ktoré sa zaregistrovali na účely dočasného útočiska, avšak v ich prípade chýbajú aj informácie o tom, kto je sprevádzajúcou osobou.

Výzvy v oblasti vzdelávania

Na Slovensku, najviac výziev súvisiacich s deťmi je v oblasti vzdelávania. Prvou výzvou je to, že ukrajinské deti na Slovensku **neplnia povinnú školskú dochádzku**. Na túto výzvu poukazuje aj **komisár pre deti**⁸³ aj **verejný ochranca práv**, obe tieto inštitúcie vnímajú túto tému ako veľký problém. Hoci školy podľa pokynov Ministerstva školstva sú povinné zaradiť dieťa do základnej školy ak majú kapacity, nie vždy sa to deje. Hoci neexistujú spoľahlivé dáta, ukazuje sa, že pomerne veľká časť ukrajinských detí nie je zapojená do

⁸³ Informácia poskytnutá Úradom komisára pre deti emailom dňa 6. júna 2023.

vzdelávania. Ku koncu mája malo na Slovensku dočasné útočisko 34 549⁸⁴ detí vo veku od 0-17 rokov, v rôznych typoch škôl bolo ku koncu apríla len o niečo viac ako 10 tisíc detí.⁸⁵

Ďalšou výzvou je nedostatočný rozsah a kvalita jazykového vzdelávania. Centrum vzdelávacích analýz dlhodobo poukazuje na to, že poskytovanie takéhoto vzdelávania je neefektívne. Kurzy pokrývajú len deti vo veku 6 až 16 rokov. Mladším deťom v predškolskom veku alebo mladým ľuďom na stredných školách sa neposkytuje žiadna podpora zo strany štátu. Neexistujú pravidlá, na základe ktorých by boli školy povinné kurzy organizovať. Pokiaľ sa riaditeľka či riaditeľ rozhodne, že kurzy nezorganizuje, deti nedostávajú žiadnu jazykovú podporu. V porovnaní so zahraničím sú kurzy relatívne kratšie, maximálna dĺžka trvania tejto jazykovej podpory je 24 týždňov. Kurzy sa môžu organizovať len mimo vyučovacieho času v popoludňajších hodinách. To môže pre deti predstavovať zvýšenú záťaž a zároveň sa dostatočne efektívne nevyužíva ich čas a energia⁸⁶. Štátna školská inšpekcia na Slovensku uskutočnila prieskum, podľa ktorého viac ako polovica (54,3 %) škôl v školskom roku 2021/2022 organizovala kurzy vyučovacieho jazyka. V tomto školskom roku 2022/2023 tak však urobila necelá tretina (31,4 %) škôl⁸⁷.

Podľa Centra vzdelávacích analýz, veľkou výzvou v oblasti vzdelávania je aj nedostatočná psychologická, emocionálna a sociálna podpora pre ukrajinské deti v školskom prostredí. Len približne na polovici slovenských škôl pôsobí školský psychológ, ešte menej škôl má komplexné podporné tímy. Aj keď takíto odborníci na školách pôsobia, nemajú dostatočnú kvalifikáciu a jazykové zručnosti na prácu s utečencami. Zamestnávanie ukrajinských psychológov a pedagógov je stále veľmi komplikované kvôli problémom s uznávaním kvalifikácií, takže deti nedostávajú adekvátnu podporu v školách.⁸⁸

Nedostatočná podpora pre tínedžerov

Ďalšou veľmi dôležitou výzvou je poskytovanie **podpory mladým ľuďom, tínedžerom**. **Podľa komisára pre deti** - jednou z identifikovaných výziev je aj prístup ukrajinských detí

⁸⁴ Slovenská republika, Ministerstvo vnútra SR (2023), `[Štatistický prehľad tolerovaných pobytov na dočasné útočisko](#)`, 7. jún 2023.

⁸⁵ Slovenská republika, Ministerstvo školstva SR (2023), `[Údaje o počtoch odídenov z Ukrajiny \(Apríl 2023\)](#)`, 30 apríl 2023.

⁸⁶ Ostertágová, Alexandra – Rehúš, Michal (2022) [Začleňovanie ukrajinských detí do vzdelávania: Hlavné problémy a odporúčania](#), Bratislava, Centrum vzdelávacích analýz.

⁸⁷ Slovenská republika, Štátna školská inšpekcia (2023), `[Stav vzdelávania žiakov/odídenov z Ukrajiny](#)`, Apríl 2023.

⁸⁸ Informácia poskytnutá predstaviteľom Centra vzdelávacích analýz telefonicky dňa 13. júna 2023.

k stredoškolskému vzdelávaniu. Pre tieto deti platia rovnaké podmienky prijímania na stredné školy ako pre slovenské deti, pričom sa často nezohľadňuje existujúca jazyková bariéra. Je preto potrebné, aby ukrajinské deti mali možnosť uchádzať sa o štúdium na stredných školách, ktoré zodpovedajú ich schopnostiam, predpokladom a záujmom rovnako ako ostatné deti a prispôbiť tomu aj podmienky prijímania na stredné školy⁸⁹.

Podľa predstaviteľa Inklucetra, mnohé projekty a aktivity realizované na Slovensku sa venujú najmä deťom v nižšom školskom veku, pre tínedžerov je táto podpora nedostatočná. Aj Inklucentrum poukazuje na to, že len malá časť z nich študuje na stredných školách (presné dáta nie sú k dispozícii) a kvôli náročnému prijímaciemu procesu mnohí študujú na stredných školách, ktoré si sami nevybrali (napríklad len na odborných školách). Mnohé z nich sú tak úplne mimo systému vzdelávania a nemajú ani dostatočnú sociálno–psychologickú podporu.⁹⁰

Výzvy v oblasti zdravotnej starostlivosti

Slovensko zápasí s celkovým nedostatkom pediatriov. Praktickí pediatri sú následne preťažení, podľa odborného lekára majú pediatri až o 20 % viac pacientov, ako by mali mať.⁹¹ Pediatri potom majú tendenciu odmietnuť nových pacientov, najmä ak ide o osoby s dočasnou ochranou.

Odmietavé tendencie sú spojené s dvoma výzvami. Po prvé, vykazovanie zdravotnej starostlivosti pre ľudí z Ukrajiny vo Všeobecnej zdravotnej poisťovni na účely úhrady je mimoriadne komplikované a predstavuje ďalšiu administratívnu záťaž. Po druhé, pediatrické ambulancie majú slúžiť pre určitý obvod, pacienti sú do ambulancií prideľovaní na základe ich trvalého bydliska (pacienti majú tiež slobodu výberu lekára, ale lekár mimo vlastného obvodu ich v prípade plných kapacít nie je povinný prijať). Osoby s dočasným útočiskom nemajú na Slovensku trvalý pobyt, čo dáva klinikám priestor na ich odmietnutie.⁹²

Ukrajinské deti a mladí ľudia do 18 rokov (vrátane), ktorí sú osobami s udelenou dočasnou ochranou alebo ktorým bol na Slovensku udelený azyl, majú nárok na plnú zdravotnú starostlivosť (rovnako ako slovenské deti a mladí ľudia do 18 rokov vrátane). Avšak v prípade detí so zdravotným postihnutím vznikajú problémy pri úhrade

⁸⁹ Informácia poskytnutá Úradom komisára pre deti emailom dňa 6. júna 2023.

⁹⁰ Informácia poskytnutá predstaviteľom Inklucetra telefonicky dňa 5. júna 2023.

⁹¹ Informácia poskytnutá predstaviteľom odboru zdravotníctva v rámci Bratislavského samosprávneho kraja počas rozhovoru dňa 5. júna 2023.

⁹² Informácia poskytnutá predstaviteľom odboru zdravotníctva v rámci Bratislavského samosprávneho kraja počas rozhovoru dňa 5. júna 2023.

niektorých zdravotných výkonov (napr. fyzioterapia a rôzne iné druhy potrebných terapií) a pri úhrade zdravotnej pomoci.⁹³

Sociálnoprávna ochrana

Orgány verejnej správy v oblasti sociálno-právnej ochrany detí sa stretli s nárastom agendy, ktorá sa týka detí, ktoré utiekli pred vojnou na Ukrajinu. Súdny zaznamenali nárast počtu prípadov, v ktorých rozhodovali o ustanovení opatrovníka deťom, ktoré prišli z Ukrajiny bez rodičov alebo iných zákonných zástupcov. Vzhľadom na komplikovanú situáciu pri výklade a uplatňovaní súvisiacich právnych predpisov a medzinárodných dohôd vydalo Ministerstvo spravodlivosti SR usmernenia pre súdy týkajúce sa opatrovníctva maloletých odídcov z Ukrajiny⁹⁴. Nárast v tejto oblasti zaznamenali aj úrady práce, sociálnych vecí a rodiny, ktoré sa podieľajú na konkrétnych konaniach alebo poskytujú konzultácie osobám, ktoré sprevádzajú deti odlúčené od rodičov/zákonných zástupcov.⁹⁵

Výzvy v oblasti sociálneho zabezpečenia

Deťom, ktoré utekajú z Ukrajiny, možno poskytnúť opakovaný príspevok na podporu humanitárnej pomoci v súvislosti s ich vážnym zdravotným postihnutím (§ 3n nariadenia vlády č. 131/2022 Z. z.). Výška dotácie je 300 EUR mesačne, ak je závažnosť zdravotného postihnutia žiadateľa od 40 % do 59 %, a 508 EUR mesačne, ak je závažnosť zdravotného postihnutia žiadateľa 60 % alebo viac.

Túto dotáciu nemožno poskytnúť žiadateľovi, ktorému sa poskytuje sociálna služba v niektorých druhoch zariadení sociálnych služieb (denný stacionár, špecializované zariadenie, domov sociálnych služieb, rehabilitačné stredisko, domov dôchodcov, zariadenie pre seniorov, zariadenie podporovaného bývania).

Ako problém, ktorý je potrebné v praxi riešiť, sa ukazuje nemožnosť poberať tento príspevok a zároveň mať možnosť využívať sociálne služby aspoň niekoľko hodín

⁹³ Informácia poskytnutá predstaviteľkou Platformy rodín pre deti so zdravotným znevýhodnením cez email dňa 19. júna 2023.

⁹⁴ Slovenská republika, Ministerstvo spravodlivosti SR (2022), [‘Vplyv vojny na Ukrajinu na slovenské súdy’](#), 8. júl 2022; Informácia poskytnutá Ústredím práce, sociálnych vecí a rodiny cez email dňa 16. júna 2023.

⁹⁵ Slovenská republika, Ministerstvo spravodlivosti SR (2022), [‘Vplyv vojny na Ukrajinu na slovenské súdy’](#), 8. júl 2022; Informácia poskytnutá Ústredím práce, sociálnych vecí a rodiny cez email dňa 16. júna 2023.

ambulantnou formou pre dieťa so zdravotným postihnutím, najmä v domove sociálnych služieb, špecializovanom zariadení alebo dennom stacionári.⁹⁶

4.2. Výzvy týkajúce sa ohrozených detí alebo detí s viacnásobným znevýhodnením

Nedostatok údajov

Na Slovensku takmer neexistujú dáta rozdelené podľa rôznych typov znevýhodnenia alebo rôznych špecifických potrieb detí. Neexistujú prakticky žiadne informácie o situácii rómskych detí (v oblasti vzdelávania, poskytovania sociálnych služieb alebo prístupu k zdravotnej starostlivosti). Podobne je to aj v prípade detí alebo mladých ľudí z komunity LGBTI. Preto neexistujú ani informácie alebo údaje o ich potrebách a prístupe k rôznym typom služieb.

Zdravotná starostlivosť o deti so zdravotným postihnutím

Na Slovensku podľa komisára pre deti nie je dostatočne finančne pokrytá špecializovaná zdravotná starostlivosť pre ukrajinské deti so zdravotným postihnutím na Slovensku. Tieto nie sú hradené z verejnej zdravotnej starostlivosti pre deti.⁹⁷ Podľa organizácie Equita sú veľkým problémom aj finančné zdroje na pokrytie špecializovaných služieb pre deti so zdravotným postihnutím. Ďalším problémom je doprava, keďže na Ukrajine majú deti so zdravotným postihnutím bezplatnú verejnú dopravu, zatiaľ čo na Slovensku to tak nie je, čo zvyšuje náklady ukrajinských rodičov detí so zdravotným postihnutím.⁹⁸

Vzdelávanie detí so zdravotným postihnutím

Na Slovensku je podľa úradu komisára pre deti stále veľká časť detí so špecifickými potrebami mimo vzdelávania na Slovensku. Hlavnými príčinami sú nemožnosť nájsť voľnú školu/škôlku, odmietnutie prijatia školou/škôlkou, sociálne a jazykové dôvody.

⁹⁶ Informácia poskytnutá predstaviteľkou Platformy rodín pre deti so zdravotným znevýhodnením emailom dňa 19. júna 2023.

⁹⁷ Informácia poskytnutá Úradom komisára pre deti emailom dňa 6. júna 2023.

⁹⁸ Informácia poskytnutá organizáciou Equita NGO počas rozhovoru dňa 9. júna 2023.

Problémom je aj nedostatočná informovanosť o možnostiach začlenenia detí so špecifickými potrebami do všetkých typov vzdelávania.⁹⁹

⁹⁹ Informácia poskytnutá Úradom komisára pre deti emailom dňa 6. júna 2023.

5. Zavedené politiky

5.1. Špecializovaný akčný plán a/alebo integrované opatrenia

Neexistuje žiadny osobitný akčný plán zameraný na deti utekajúce z Ukrajiny.¹⁰⁰ Národný akčný plán Európskej záruky pre deti obsahuje opatrenia, ktoré sa priamo týkajú aj detí utekajúcich z Ukrajiny, ako je opísané v časti 5.2.¹⁰¹ Od októbra 2022 do marca 2023 vláda prijala tzv. Kontingenčný plán, ktorý predstavuje humanitárnu reakciu na zvýšený počet vysídlených osôb z Ukrajiny, ale nezaoberá sa ich ďalšou integráciou. V rámci kontingenčného plánu sa opatrenia ohľadom detí zameriavali na poskytovanie starostlivosti matkám s deťmi na hraničných priechodoch a vymedzovali sa v ňom postupy pre maloleté osoby bez sprievodu identifikované ako vysoko ohrozené osoby, ktoré majú byť odovzdané do starostlivosti orgánov sociálno-právnej ochrany.¹⁰² Kontingenčný plán na nadchádzajúce obdobie (júl - december 2023) prijala vláda 28. júna 2023¹⁰³. Plánované opatrenia v súvislosti s deťmi sa v porovnaní s predchádzajúcim kontingenčným plánom nezmenili.

¹⁰⁰ Informácia poskytnutá Národným koordinačným strediskom pre riešenie problematiky násilia na deťoch cez email dňa 16. júna 2023.

¹⁰¹ Slovenská republika, Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny SR (2022), [Národný akčný plán Európskej záruky pre deti v Slovenskej republike s výhľadom do roku 2030](#).

¹⁰² Slovenská republika, Ministerstvo vnútra SR (2022), [Kontingenčný plán Slovenskej republiky pre riešenie mimoriadnej situácie v súvislosti s hromadným príchodom obyvateľov Ukrajiny na územie Slovenskej republiky spôsobeným eskaláciou ozbrojeného konfliktu na území Ukrajiny pre obdobie október 2022 – marec 20](#)), UV-41872/2022, Uznesenie vlády č. 665/2022.

¹⁰³ Slovenská republika, Ministerstvo vnútra SR (2023), [Kontingenčný plán Slovenskej republiky pre riešenie mimoriadnej situácie v súvislosti s hromadným príchodom obyvateľov Ukrajiny na územie Slovenskej republiky spôsobeným eskaláciou ozbrojeného konfliktu na území Ukrajiny pre obdobie júl – december 2023](#), UV-24267/2023, Uznesenie vlády č. 346/2023.

5.2. Európska záruka pre deti

Národný akčný plán Európskej záruky pre deti reflektuje situáciu detí utekajúcich z Ukrajiny a uznáva ich ako časť detí v núdzi. Špecifické riziká sú identifikované v súvislosti s prístupom k zdravotnej starostlivosti a vylúčením zo vzdelávania a odbornej prípravy. Ako prekážky v prístupe detí k zdravotnej starostlivosti sa v pláne uvádzajú nedostatočné systémové pokrytie psychologickéj starostlivosti a nedostatočné finančné krytie lekárskech zákrokov pre deti alebo osoby so zdravotným postihnutím na riešenie zdravotného problému, ktoré presahujú rámec poskytovanej zdravotnej starostlivosti; neochota poskytovateľov zdravotnej starostlivosti prijímať nových pacientov a nedostatok informácií o možnostiach zdravotnej starostlivosti vykonávanej v ukrajinskom jazyku. V oblasti vzdelávania akčný plán uznáva ako výzvu nedostatočné poradenstvo ponúkané učiteľom pri výučbe ukrajinských detí, ktoré často čelia psychickej nepohode, vojnovéj traume, izolácii v kolektíve, problémom s osvojením si slovenského jazyka a preťaženiu spojenému s paralelným vzdelávaním v slovenskom a ukrajinskom systéme. Okrem toho neformálne vzdelávanie a aktivity mimo školy často nie sú podporované ako súčasť vzdelávacieho systému. Ďalšia výzva súvisí s nedostupnosťou zariadení starostlivosti o deti, ktorá sa prehýbala s vojnou na Ukrajine.¹⁰⁴

V akčnom pláne sa navrhujú nasledovné opatrenia, ktoré špecificky adresujú deti utekajúce z Ukrajiny. Na zníženie preťaženia zariadení starostlivosti o deti do 3 rokov a na podporu programov starostlivosti o deti v ranom veku sa zriaďujú detské skupiny zamerané najmä na ukrajinské deti. Táto forma starostlivosti o deti prebieha v malých skupinách maximálne do štyroch detí s vekom nižším, ako je vek povinného predprimárneho vzdelávania v materskej škole. Poskytuje sa v domácom alebo podobnom prostredí, kde sa majú vykonávať bežné činnosti starostlivosti o deti. V akčnom pláne sa však uznáva, že detské skupiny nezahŕňajú, a teda nenahrádzajú poskytovanie odborných činností poskytovaných v zariadeniach starostlivosti o deti. Zároveň, plán navrhuje opatrenie na podporu voľnočasových, dobrovoľníckych a komunitných aktivít ako súčasť rozvoja neformálneho vzdelávania. Pre deti z Ukrajiny, ako aj ostatných žiakov so zdravotným postihnutím a žiakov zo sociálne znevýhodneného prostredia sa majú odstrániť bariéry v prístupe k týmto aktivitám.¹⁰⁵

¹⁰⁴ Slovenská republika, Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny SR (2022), [Národný akčný plán Európskej záruky pre deti v Slovenskej republike s výhľadom do roku 2030](#).

¹⁰⁵ Slovenská republika, Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny SR (2022), [Národný akčný plán Európskej záruky pre deti v Slovenskej republike s výhľadom do roku 2030](#).

5.3. Rozpočet

Podľa informácií od Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny nie je pre deti vysídlené z Ukrajiny osobitne vyčlenený rozpočet v roku 2023, ani v roku 2024. V prípade realizácie výdavkov súvisiacich s osobami vysídlenými z Ukrajiny sa na základe pokynu Ministerstva financií SR realizované výdavky sledujú osobitne.¹⁰⁶

¹⁰⁶ Informácia poskytnutá Ministerstvom práce, sociálnych vecí a rodiny cez email dňa 1. júna 2023.

Annex 1 – Výskum a dáta

Tabuľka 5 – Výskum o skúsenostiach detí utekajúcich z Ukrajiny

Prieskumy alebo výskumné štúdie o skúsenostiach detí utekajúcich z Ukrajiny	
Meno/Názov	Stav vzdelávania žiakov/odídencov z Ukrajiny: Priebežná správa
Hlavné zistenia	<p>Hlavným cieľom výskumnej štúdie bolo zmapovať začlenenie detí z Ukrajiny do základných škôl a zistiť, aké sú aktuálne potreby škôl. Z analýzy vyplýva, že deti z Ukrajiny boli väčšinou rozptýlené po školách a neboli sústredené v malom počte škôl. Viac ako polovica (53,1 %) škôl vzdeláva najviac 5 ukrajinských žiakov a viac ako štvrtina (27,6 %) škôl mala viac ako 10 žiakov z Ukrajiny. Hoci väčšina škôl (81 %) prijala všetky deti, ktoré sa o to uchádzali, v Bratislavskom kraji prijala všetky deti menej ako polovica škôl z dôvodu nedostatku kapacít. Iba tri školy vytvorili samostatnú triedu pre deti z Ukrajiny.</p> <p>Kým v minulom školskom roku zabezpečovala kurzy slovenského jazyka viac ako polovica škôl (54 %), v tomto školskom roku tak urobila len tretina škôl. Väčšina škôl (60,9 %) realizovala doučovanie ukrajinských žiakov a takmer všetky školy (98,4 %) ponúkajú mimoškolské aktivity. Napriek tomu menej ako polovica škôl uviedla, že mimoškolské aktivity navštevuje väčšina alebo všetci žiaci z Ukrajiny. Hoci dve tretiny škôl zhodnotili, že získaná podpora je dostatočná, školy s vyšším počtom žiakov z Ukrajiny boli k získanej podpore kritickejšie. Celkovo chýbala podpora, ktorá by bola finančne a organizačne náročnejšia. Školy mali problém hlavne so zabezpečením nových odborných zamestnancov a pedagogických asistentov. Len 6,7 % škôl, ktoré potrebovali nových odborných zamestnancov, ich aj zabezpečilo, v prípade pedagogických asistentov to bolo 10,8 % škôl. Väčšina škôl (79,6 %), ktoré vzdelávajú žiakov z Ukrajiny, nemá ukrajinsky hovoriacich zamestnancov a približne tretina škôl by potrebovala zabezpečiť alebo posilniť pedagogickú (35,4 %) a psychologickú (32,6 %) podporu v ukrajinskom jazyku.</p>
Zdôraznite všetky zistenia týkajúce sa pohlavia, veku, zdravotného postihnutia a rôznych charakteristík.	Neadresuje.

Metodika (v prípade prieskumov/anke ty uvedte veľkosť vzorky a metódu výberu)	Zber údajov sa uskutočnil prostredníctvom celoslovenského elektronického prieskumu, ktorý bol distribuovaný na všetky základné školy na Slovensku. Zber sa uskutočnil v období od 29. novembra do 12. decembra 2022. Do prieskumu sa zapojilo celkovo 1 247 základných škôl (60,3 % všetkých základných škôl na Slovensku), pričom 608 škôl uviedlo, že vzdeláva žiakov z Ukrajiny.
Zdroj	Slovensko, Štátna školská inšpekcia (2023) ` Stav vzdelávania žiakov/odídencov z Ukrajiny ` , Apríl 2023.

Tabuľka 6 – Výskum o skúsenostiach detí utekajúcich z Ukrajiny

Prieskumy alebo výskumné štúdie o skúsenostiach detí utekajúcich z Ukrajiny	
Meno/Názov	Prieskumy s utečencami z Ukrajiny: Potreby, zámery a výzvy v oblasti integrácie
Hlavné zistenia	Hlavné zistenia týkajúce sa skúseností detí na úteku súvisia s prístupom k vzdelaniu. Z respondentov, ktorí sa už usadili v krajine, 55 % odpovedalo na otázku, či majú deti zapísané do miestnych alebo ukrajinských škôl. Z nich 30 % odpovedalo, že ich deti navštevujú ukrajinskú školu v online forme, zatiaľ čo 31 % uviedlo, že ich deti sú zapísané do miestnej školy na Slovensku. Hybridnú formu vzdelávania uplatňuje 14 % respondentov, ktorí uviedli, že ich deti navštevujú online vzdelávanie aj miestnu školu. Respondenti s deťmi v školskom veku, ktoré nie sú zapísané do žiadnej školy (13 %), odpovedali, že v škole nie sú miesta (5 %), plánujú zapísať svoje deti (2 %) alebo nevedia, ako ich zapísať (2 %). Celkovo 8 % respondentov uviedlo problémy týkajúce sa hľadania školy alebo škôlky pre deti.
Zdôraznite všetky zistenia týkajúce sa pohlavia, veku, zdravotného postihnutia a rôznych charakteristík.	Neadresuje.
Metodika (v prípade prieskumov/anke ty uvedte veľkosť vzorky a metódu výberu)	Zber údajov sa uskutočnil prostredníctvom “face-to-face” prieskumu v období od 15. februára do 31. marca 2023. Celkovo sa zozbieralo 842 platných dotazníkov, ktoré spracoval tím 17 sčítacích komisárov rozmiestnených v 5 rôznych krajoch (Bratislava, Košice, Trnava, Prešov a Banská Bystrica). Respondenti boli oslovení v informačných centrách, centrách

	pomoci, kolektívnych centrách, tranzitných miestach a na hraničných priechodoch.
Zdroj	International Organisation for Migration (IOM) (2023), ‘Slovakia — Surveys with Refugees from Ukraine: Needs, Intentions, and Integration Challenges’ , 15. Máj 2023.

Annex 2 - Príklady dobrej praxe

Tabuľka 8 – Príklad dobrej praxe # 1

Príklady dobrej praxe zamerané na poskytovanie ochrany a podpory vysídleným deťom, ktoré utekajú pred vojnou na Ukrajine	
Meno/názov	Všeobecná ambulancia pre deti a dorast z Ukrajiny v zdravotnom stredisku Rovniankova
Vykonávajúci subjekt (verejná autorita, občianske združenie atď.)	Bratislavský samosprávny kraj
Financujúci subjekt	Bratislavský samosprávny kraj, UNICEF, WHO
Referencia v pôvodnom jazyku (vrátane URL, ak je k dispozícii)	Slovensko, Bratislavský samosprávny kraj (2022), 'Bratislavský kraj otvára ambulancie pre Ukrajincov. Odľahčia preťažené zdravotnícke zariadenia a pomôžu aj Slovákom' , tlačová správa, 8. Apríl 2022.
Dátum začiatku/ukončenia alebo prebiehajúce	Prebieha
Cieľová skupina	Deti vysídlené z Ukrajiny
Pôsobnosť (miestna/regionálna/národná)	Miestna
Ciele a výstupy	Cieľom projektu, ktorý zriadil kliniku pre deti utekajúce pred vojnou, je sprístupniť primárnu zdravotnú starostlivosť, znížiť preťaženosť ostatných kliník a vykonávať liečbu v ukrajinskom jazyku, aby sa znížila jazyková bariéra. Denne je na klinike ošetrovaných 20 - 40 detí. ¹⁰⁷
Stručný popis	Všeobecná ambulancia pre deti vysídlené z Ukrajiny je súčasťou zdravotného strediska Rovniankova, kde bola zriadená aj ambulancia pre dospelých z Ukrajiny. Na klinike pracuje ukrajinský zdravotnícky personál, čím sa znižuje jazyková bariéra pri vykonávaní ošetrovaní detí. V súčasnosti sú tu zamestnaní traja pediatri. Klinika komunikuje s pacientmi aj prostredníctvom platformy Facebook a na základe pravidelne

¹⁰⁷ Informácia poskytnutá neziskovou organizáciou Equita cez rozhovor dňa 9. júna 2023.

	<p>propagovaných online prieskumov sa snaží zistiť, aké sú konkrétne potreby pacientov a akí odborníci na klinike chýbajú, napríklad detský logopéd.¹⁰⁸ Reagujúc na aktuálne potreby pediatrický tím ďalej absolvuje školenia, ako to bolo v prípade školenia na podporu dojčenia.¹⁰⁹ Okrem toho klinika často pomáha s dohodnutím termínov u špecialistov v iných zdravotníckych centrách.</p>
<p>Zdôraznite kľúčové prvky programu/praktiky, ktoré ho robia sľubnou praxou (udržateľnosť, merateľný vplyv atď.)</p>	<p>Zdravotné stredisko, ktoré má kliniku pre deti aj dospelých z Ukrajiny, v súčasnosti pokrýva viac ako tretinu celkovej zdravotnej starostlivosti poskytovanej ľuďom z Ukrajiny s dočasným útočiskom na Slovensku.¹¹⁰ Klinika predstavuje alternatívu k iným klinikám, ktoré často odmietajú pacientov z dôvodu naplnených kapacít. Funguje na základe participatívnych postupov, ktoré sa snažia reagovať na aktuálne potreby a ďalej prepájať pacientov s ďalšími odborníkmi. Táto prax má veľký vplyv na znižovanie bariér pri prijímaní liečby a zefektívňuje liečbu, keďže sa vedie v ukrajinskom jazyku. Keďže ambulancia je súčasťou už zriadeného zdravotného strediska, robí to prax udržateľnejšou, napriek tomu však stále pretrváva závislosť od darcov pri jej udržiavaní.</p>
<p>Monitorovanie, hodnotenie a zapojení aktéri</p>	<p>Projekt je monitorovaný UNICEF a WHO prostredníctvom pravidelných reportov.¹¹¹</p>

Tabuľka 9 – Príklad dobrej praxe # 2

Príklady dobrej praxe zamerané na poskytovanie ochrany a podpory vysídleným deťom, ktoré utekajú pred vojnou na Ukrajine

Meno/názov	Webová platforma pre ľudí so zdravotným znevýhodnením z Ukrajiny a ich rodiny
------------	---

¹⁰⁸ Zdravotné stredisko Rovniankova (2023), '[Facebook post](#)', 23. máj 2023.

¹⁰⁹ Zdravotné stredisko Rovniankova (2023), '[Facebook post](#)', 20. január 2023.

¹¹⁰ Informácia poskytnutá neziskovou organizáciou Equita cez rozhovor dňa 9. júna 2023.

¹¹¹ Informácia poskytnutá neziskovou organizáciou Equita cez rozhovor dňa 9. júna 2023.

Vykonávajúci subjekt (verejná autorita, občianske združenie atď.)	Občianske združenie: Platforma rodín detí so zdravotným znevýhodnením
Financujúci subjekt	Nadácia Pontis, Nadácia Socia, Nadačný fond Telekom, UNICEF
Referencia v pôvodnom jazyku (vrátane URL, ak je k dispozícii)	Platforma rodín detí so zdravotným znevýhodnením (2022), ‘Pomoc pre deti so zdravotným znevýhodnením z Ukrajiny a ich rodiny’ , webstránka, 2022.
Dátum začiatku/ukončenia alebo prebiehajúce	Prebieha
Cieľová skupina	Rodiny s deťmi so zdravotným postihnutím
Pôsobnosť (miestna/regionálna/národná)	Národná
Ciele a výstupy	Cieľom projektu je zhrnúť dostupné služby pre vysídlené osoby z Ukrajiny, ktoré sa starajú o deti so zdravotným znevýhodnením na Slovensku.
Stručný popis	Webová stránka poskytuje všeobecné informácie týkajúce sa oblastí, ako je vzdelávanie, ubytovanie, zdravotná starostlivosť, materiálna podpora alebo vstup do krajiny, a zároveň informuje o možnej podpore pre vysídlené deti z Ukrajiny so zdravotným znevýhodnením. Platforma ponúka informácie o organizáciách a zdravotníckych centrách zameraných na špecifické alebo viacnásobné zdravotné postihnutie, o príspevkoch pre opatrovateľov, o centrách včasnej detskej intervencie a o športových tréningoch, ktoré poskytuje organizácia Špeciálne olympiády Slovensko. Stránka informuje aj o Linke detskej istoty, ktorá funguje ako linka dôvery pre ukrajinské deti, mládež alebo dospelých, ktorí sa obracajú v mene detí. Okrem toho platforma poskytuje aj priestor ľuďom s kapacitami oznámiť svoje možnosti podpory prostredníctvom online formulára.
Zdôraznite kľúčové prvky programu/praktiky, ktoré ho robia sľubnou praxou (udržateľnosť, merateľný vplyv atď.)	Digitalizácia informácií do vytvorenej webovej stránky zvyšuje dostupnosť informácií pre všetkých. Okrem toho zhrnutie všetkých dostupných informácií o službách do jednej platformy zjednodušuje vyhľadávanie rôznych typov informácií, ktoré odrážajú rôzne záujmy rodín detí so zdravotným znevýhodnením. Ide o vysoko udržateľnú prax, keďže

	platforma môže nepretržite fungovať a efektívne poskytovať informácie, pričom si to nevyžaduje náročnú údržbu.
Monitorovanie, hodnotenie a zapojení aktéri	Nevzťahuje sa.
